

POPOUTNIK

PEDAGOŠKI LIST

LV

9 1933-34

VSEBINA:

I. 1. Zupančič Jože: I. vseslovanski pedološki kongres v Brnu. (Konec sledi.) — 2. Doc. dr. Matko Ivan: Novodobna pisava v luči sodobne pedagogike in šolske higijene. — 3. Šušteršič Ernest: Pouk srbohrvaščine v višji narodni šoli. — 4. I. P.: Risbe Marjana Ozvalda.

II. 1. Vpliv kulture na prirodne narode. — 2. Dewey o razcepljenosti našega šolstva. — 3. Pametna beseda. — 4. Poljska. — 5. Največja šola za brezposelne. — 6. Izbor obrti. 7. Izdatki za šolstvo. — 8. Centralna pedagoška knjižnica v Brnu. — 9. Šola za mednarodni študij v Zenevi. — 10. Nova podlaga za risanje. — 11. Prebitek učiteljstva v Angliji. — 12. Petletka osnovnih šol na Ruskem. — 13. Šolska reforma na Japonskem. — 14. Učiteljski raj v Ameriki.

III. 1. Dr. Josip Jeraj: Naša vas. — 2. A. Busemann: Pädagogische Jugendkunde. — 3. Anton Skala: Zavodi za vaspitanje dece i mladjih mladoletnika. — 4. Kahl-Buß: Die Technik der Lehrerzeichnung für den Gesamtunterricht.

»POPOTNIK« izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četletno 12-50 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

NAROCNINO IN REKLAMACIJE sprejema uprava listov Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: Senkovič Matija, obl. šolski nadzornik v pokoja, Maribor, Koroščeva ulica 7/III.

Glavni in odgovorni urednik Josip Kobal. Izdajatelj Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, Odgovarja Ivan Dimnik. — Tiska Učiteljske tiskarna (predstavnik Franc Štrukelj). Vsi v Ljubljani.

Župančič Jože:

I. vseslovanski pedološki kongres v Brnu.

Od 28. do 31. oktobra 1933. (Nadaljevanje.)

Za tri dni trajajoči kongres se je priglasilo toliko referentov, da je bil pripravljalni odbor prisiljen, podeliti predavatelje v več skupin, ki naj zasedajo ločeno, a istočasno. Dopoldne je zasedal plenum in sicer zaradi visokega števila udeležencev v največji brnski dvorani, na Sokolskem Stadionu. Zborovanja posameznih sekcij pa so se vršila v Husovem zboru in v predavalnicah Češke tehnike, kjer je bil na razpolago med drugim tudi kemični institut, največja amfiteatralično zgrajena predavalnica, kar sem jih doslej videl. V njej je predaval tudi naš rojak dr. Ozvald.

Pedagoški kongres je bil razdeljen na naslednje sekcije:

1. na psihološko,
2. na biološko-zdravstveno,
3. na sekcijo za defektno deco,
4. na sekcijo za praktično pedologijo.

Vseh predavanj je bilo 64. V debatah pa so sodelovali nekateri debaterji (tudi našim pedagogom znani reformator dr. P ř i h o d a) s polurnimi ali še daljšimi priponami, ki jih po vsej pravici lahko smatramo za samostojne referate.

Potek in udeležba na kongresu sta pokazala, na kako visoki stopnji stoji strokovna zavest naših severnih tovarišev, saj je bilo med poslušalstvom največ osnovnošolskih učiteljic in učiteljev. Po večini so se vsi (kakor že uvodoma omenjeno) poglobili že v prejšnjem šolskem letu temeljito v pedološka vprašanja, ki so jih razmotrivali bodisi na domačih konferencah, deloma pa na okrajnih pedagoških zborih. Zato lahko razumemo nenehajoči interes te dva tisočglave kulturne garde, ki je vztrajala v predavalnicah vse dni od 8. pa do 12. ali 13. ure in je bila po kratkem opoldanskem odmoru spet vsa na svojih mestih, koder so vztrajali do kasnih večernih ur.

Razpoložljivi prostor mi ne dopušča, da bi prinesel izčrpnije izvlečke iz posameznih referatov. Za primer, da bi se kdo naših zanimal za celotna predavanja, mu svetujem, da se obrne do kongresnega predsednika dr. Rostoharja, ki mu bo lahko priskrbel kongresni zbornik, ki ga pripravljajo prav te dni in bo dotiskan do konca letošnjega šolskega leta.

V bežni sliki pa hočem navesti nekatere vidnejše pedologe in snov njihovega razpravljanja.

Prof. dr. L. Jaxa B y k o w s k i z univerze v Poznanju je podal najvidnejše znake poljske šolske mladine. Navedel je razne tipe, med katerimi sta glavna subnordijski in slovanski. Skavti so s svojo vzgojeno pozornostjo in razgibano miselnostjo med najboljšimi učenci poljskih šol.

Dr. Vilem C h m e l a ř (Brno) je prikazal, kako si pubertetni mladič izbira svoj poklic in je poudarjal, da stoji tak mladič pod vplivom subjektivnih pojavov.

Doc. dr. J. V. K l i m a (Praga) je opozarjal na važnost tipologije in karakterologije, kadar proučujemo učenčevo individualnost, posebno še takrat, če hoče učitelj vzgojno vplivati tudi na otrokov značaj.

Prof. dr. M. R o s t o h a r (Brno) je seznanil zborovalce s psihološkim prerezom učenca v elementarnem razredu. Dotlej živi otrok le po naravnem nagonu. Iz instinkta pa se razvijajo fizične in psihične funkcije.

Jan Schneider, policij. svetnik iz Prage. Pripominjam, da na kongresu niso sodelovali le šolniki, ampak tudi drugi činitelji, ki imajo opravka z mladino. Schneider, v katerem sem že na pozdravnem večeru podvomil šolnika, je tip »policista« s prodirajočim pogledom in globokim znanjem. Razpravljal je o puberteti in prostituciji in je ugotovil, da je prostitucija moralna bolezen, ki se pričenja v dobi duševnega razvoja. Mladini, ki boleha za njo, je treba posvetiti vso pažnjo v rodbini, v šolski in pošolski dobi.

Dr. Fr. Travniček, univ. prof. v Brnu, je razpravljal o govorici otroka. Prvi pojavi otroškega brbljanja so fiziološki. Na prihodnji stopnji razume govor, a sam ne more govoriti. Šele v tretjem obdobju govori.

Dr. J. Trvdý, univ. prof. iz Bratislave, je razpravljal o otrokovem svetovnem nazoru in o raznih njegovih dobah miselnosti. Podal je nasvete, kako naj učitelj postopa, da si bo otrok ustvaril pravi temelj nazora o svetu.

Dr. J. Uher, docent v Brnu, je govoril o problemu spolnosti med doraščajočo mladino. Predavatelj, ki je bil tudi kongresni tajnik, je pokrenil med dijaki in dijakinjami obeh brnskih učiteljskih šol in na pedagoški akademiji anketo, ki je prinesla zanimive rezultate. Čital je tudi te zanimive odgovore. Postavim, kdaj so se anketarji začeli zavedati spolnega problema, kako so nanj reagirali itd.

M. Kreutzova, učiteljica v Brnu, nas je seznanila s psihološkimi temelji čitalnega pouka po naslednjih stopnjah: akustična, fonetična, optična in grafična. Podčrtala je tudi važnost psihološke metode čitanja v delovni šoli in je navedla svoje izsledke izza šolskih let.

Dr. Mihajlo Rostohar, univ. prof. v Brnu, je obravnaval psihologijo čitanja zlasti glede na prve početke v čitalnem pouku. Bil je edini predavatelj, ki je nastopil z dvema referatoma. O čitanju, ki je reprodukcija optičnih slik, ima dr. Rostohar zgrajen lasten sistem in je sestavil tudi nov abecednik, ki je trenutno predložen v pregled praškemu ministrstvu prosvete. Zato je razumljivo, da se bije po vsej republiki isker boj okrog sintetične in globalne metode. Predavatelj je uporabljal tudi mnogo instrumentov in pripomočkov, ki jih je sam izumil, da je na njih dokazal pravilnost svojih zaključkov in izvajanj. Reči moram, da je bila debata po njegovem referatu med najbolj razboritimi. Po dr. Rostoharjevem govoru se je prijavilo več debaterjev, od katerih so nekateri tudi oporekali predavateljevim trditvam. Zlasti so bili živahni nekdanji osnovnošolski učitelji, ki so potem prešli na univerzo in nato odšli tudi na inozemska študijska potovanja kakor docent dr. Prihoda, prof. Klubalek in ravnatelj Vrana, ki je omenil, da ponekod v Ameriki sploh nimajo za čitalni pouk tiskanih knjig, ampak jim učne pripomočke tiska učitelj sam. (Ideja domačih šolskih časopisov, ki jih ameriški šolniki s pridom uporabljajo.)

O čitanju je referiralo še več predavateljev, zaključno besedo pa je imel dr. Rostohar, ki je končal nekako takole: »Namen čitanja je, dovesti otroka iz akustičnega sveta v optično življenje. Ob vstopu v šolo zna otrok že govoriti in ga je treba zato navaditi le še na pisane misli, t. j. čitati.«

Vlada Petrović, upokojeni šolski upravitelj iz Beograda. Stasitega tovariša poznajo tudi mnogi naši učitelji iz časov, ko je bil predsednik našega JUU. Kongres je seznanil s razvojem elementarnega čitanja v Jugoslaviji. Omenil je prve početke naše književnosti iz verskih pokretov. Predavatelj sam je praktičen strokovnjak na tem polju in je izdal nastenske tabele, ki jih s pridom uporabljajo v učilnicah po nekaterih naših banovinah.

Jože Šanda, prof. iz Zbraslavice, je očrtal nekatere zanimivosti domače vzgoje otroka v predšolski dobi. Prišel je do zaključka, da je moralni karakter otroka do 6. leta že ustanovljen in da ga kasneje ne more niti šola mnogo predrugačiti.

Prof. Emil Pejhovský iz Brna, prof. Boh. Štedron tudi iz Brna in drugi so razpravljali o glasbenosti pred pubertetno dobo in v puberteti. Početki pa se kažejo že v prvi otrokovi življenjski dobi, ko otrok dobiva smisel za ritem. Teh vprašanj so se dotaknili seveda tudi drugi predavatelji.

Prav tako se je poglobilo več referentov v vprašanje risanja v najrazličnejših življenjskih dobah otroka.

Učiteljica Olga Francova iz Brna je razpravljala o tem, kako razumevajo otroci obseg posameznih slik. Učitelj Karel Matura je analiziral šolarje iz Podkarpatske Rusije, ki je najvzhodnejši del ČSR, in je tudi omenil, kako živahno se ti otroci zanimajo za risanje. Nekateri referentje so dali med svojimi predavanji v kroženje izrazitejše izdelke svojih učencev.

Prof. dr. Karel Ozvald iz Ljubljane pa nas je presenetil z bogato razstavo risarskih izdelkov svojega sinčka Marjana. V kemičnem institutu Češke univerze je govoril o individualni risarski nadarjenosti otroka v predšolski dobi. Kakor znano, je priredil dr. Ozvald zanimivo razstavo o letošnjem sv. Jožefu tudi na ljubljanskem učiteljskišču. Večina naših podeželskih učiteljev si je ni mogla ogledati in je bila navezana zgolj na časopisna poročila. Glede na to pa prinašamo dr. Ozvaldov brnski referat v celoti. Glasi se:

»Risanje ali bolje rečeno čečkanje s svinčnikom je opravek, ki ga otrok, ko je dve leti star, goji z izredno vnemo. Zgovorna priča temu ni le vsak košček papirja ali knjiga, ki jo dobi zlasti tak fantek do rok, ampak tudi pohištvo, stene in — pesek na dvorišču. Moj sinko Marjan, ki mu je sedaj 7 let in je nedavno vstopil v prvi razred vadnice, je svojo risarsko dobo pokazal tako očividno, da jo lahko imenujemo nadobičajno.

Govoriti nameravam samo o njem ter si dovoljujem predočiti kakih 80 »slik« izpod njegovega svinčnika, barvnika in tudi čopiča, ter celo eno »platno« (Kristusova glava). Za vaše presojanje teh risarskih izdelkov ne bo odveč, če povem, da je Marjan rasel ves čas v precej drugačnem okolju, kakor navadno otroci v teh letih, in mislim, da je zato postal nekako »altklug«. Rodil se mi je od druge žene, ki je bila ob njegovem rojstvu 28 let stara, in našel v rodbini že 15 letno sestrico. Z drugimi tujimi otroki je imel Marjan zelo malo stika. Mama ga je pridno jemala s seboj na sprehod, na trg, v cerkev... in se tudi ob teh prilikah neprestano z njim razgovarjala. Vsepovsod je z največjim zanimanjem opazoval svet in pojave življenja, zlasti pa moderna vozila: vlake, avtomobile in aeroplane. A doma smo mu na vsa vprašanja, ki jih je stavila njegova radovednost, odgovarjali sicer primerno njegovemu razvoju, toda vsekdar resno.

Ze iz vsega početka je risal Marjan največ po naravi, hočem reči, da najrajši to, kar je imel priliko videti in dobro opazovati. Prvo je bila — luna: s svinčnikom je čečkal na papir bolj ali manj posrečene majhne kroge drugega poleg drugega, kar cele vrste, nikoli mu ni bilo dovolj »lun«. Potem pa so, brez pravega prehoda polagoma prišli na vrsto: vlak, avtomobil, živali, ljudje, celo »avtoportret« (pri risanju se je gledal v zrcalo), pokrajine, aeroplan

in nazadnje še parnik »Durmitor«, ki ga je letos videl na Sušaku. V 5. letu je nekoč pod konec novembra dejal: »Danes tako lahko rišem (Miklavža), ko sem včeraj (v nedeljo popoldne) toliko tega videl« (po izložbah).

Risanje mu je nekakšen užitek. Že v 3. letu je nekoč izjavil: »Sem srečen, če barvam« (rišem z barvnikom). Nekaj dni kasneje me prosi za papir, da bi risal. Dam mu pomečkan list, pa kar zajoka in reče: »Nisem srečen.« Ne smatra pa risanja za igrabo, čeprav se silno rad igra, ampak za resno in nelahko delo. Zato pa v 5. letu ob priliki naglaša: »Človeka je težko risati, kadar hodi. Žival pa je zato težko risati, ker ima toliko okroglega (zalitih mest) na sebi. In prigradno v 5. letu prosjači za kaj več papirja ter potrebo utemeljuje takole: »Očka, papirja bo šlo veliko, a mnogo lepih slik boš videl!«

Na perspektivo je postal sam pozoren že v 4. letu. Nekoč se je zjutraj v postelji začudil: »Kaj so napravili zidarji spalnico po strani? Zato tako padam!« (kadar sem pokonci). In tudi druge plati risarske problematike se mu porajajo druga za drugo. V 4. letu n. pr. vpraša: »Kdo dela razglednice? Ali umetnik?« — »Ali se živa (istinita) nesreča (na železnici, na morju — 'Titanic' itd.) tudi lahko nariše?« — In v 6. letu: »Ali je tisti videl vse kraje, ki je zemljevid narisal, ali pa je izvedel (slišal) o vsem tem«

Plodove svojega risanja sam precej obraja. V 5. letu je z barvnikom dokaj spretno narisal »srce« (simbol) po vzorcu, ki ga je videl. Prigovarjamo mu, naj risbo pošlje teti za god, pa noče, žal mu je za njo, češ: »Imam rad samo tisto reč, ki lahko rečem, da sem jo naredil sam.«

Proti koncu 5. leta je nekaj časa z vnemo izrezoval figure iz barvnega papirja in jih lepil na belega. In nekega dne ugotavlja: »Zdaj sem izgubil talent (pač: zanimanje) za risanje, odkar popam (lepim) papir.«

Marjan je svojih risarskih proizvodov srčno vesel ter se rad malce ponaša z njimi. Vendar pa se hkratu zaveda dejstva, da so to le otroški prvenci, osobito v primeri z umotvori pravih umetnikov, od katerih nekaj originalov pozna ter mojestre do neba visoko občuduje. Nedavno, ko smo doma pripravljali njegove risbe za Brno, je služkinja precj dobro narisala petelina ter Marijanu prigovarjala, naj meni reče, da ga je on sam napravil. Marjan pa odločno izjavi, da tega noče storiti, kajti — »ljudje bi pač takoj spoznali, da jaz še ne znam tako risati.«

Izmed vseh Marjanovih risb, ki jih je še do 500, čeprav se jih je že mnogo poizgubilo, sem izbral tukaj take, ki so že nekoliko, rekel bi »dodelane« in ki so tistim, ki so jih videli v Ljubljani, dale povod za mnenje, da ima Marjan »risarski« dar. Naj omenim še, da Marjan niti ne fantazira o tem, da bi kdaj postal slikar. On namreč pravi, da bo profesor, češ — »profesorji nič ne delajo, oni samo študirajo.«

Jaz bi mislil, da so te risbe prej plod svojevrstnega okolja, v katerem se je dečko razvil, ne pa specialni talent za risanje. Sicer pa sodite i — Vi, častite dame in gospodje!«

Reči moram, da je izzvalo predavanje edinega slovenskega referenta največje zanimanje, zlasti še, ker ga je spremljala zanimiva razstava mladega Ljubljančana. To se je pokazalo tudi v kasnejši debati, v kateri so mnogi ugledni strokovnjaki in šolniki pokazali zanimanje za malega nadpovprečnika in njegove risbe.

Dr. Rudolf Mudroch iz Prage je iznesel poročilo o uspehih merjenja nadpovprečne inteligence pri otroku. Izpopolnil je tudi skalo dosedanjih testov.

Dr. Baley Štefan, univerzitetni profesor iz Varšave, se je udeležil kongresa zgolj kot uradni predstavnik prestolniške poljske univerze. Ni imel namena, da se bo prikazal na predavateljskem odru v Brnu, zato seveda tudi ni bil na kongresnem programu sodelujočih. Menda iz razloga, ker je bil Baleyev rojak dr. Jaxa Bykowski, ki je po soglasnem mnenju kongresistov odnesel venec zmage zaradi

svojih že uvodoma omenjenih izvajanj, je predsednik dr. Rostohar zaprosil tudi dr. Baley, naj vskoči »kar na brzu ruku« na oder. Dr. Baley je laskavo ponudbo seveda sprejel.

Tudi dr. Baley je dal zaslutiti, da so Poljaki med Slovani, kar se tiče vede, posebno v panogah psihologije in pedologije, na prvem mestu. Improviziral nam je predavanje, kako proučujejo na poljskih univerzah otroško dušo.

Sijajni predavatelj nam je skiciral na tablo diagrame ter s skicami osvetljeval zanimive izsledke in razgrinjal dušo svojih najmlajših sodržavljanov. Ni čuda, če je zato kongres sklenil ob zaključku, da se naj vrši prihodnji, t. j. II. vseslovanski pedološki kongres v Varšavi.

Za letošnjo Veliko noč so pričeli člani kongresnega odbora že s pripravami in so sklenili, da se bo vršil varšavski kongres l. 1937.

Iz svoje popotniške beležnice naj navedem, da smo tvorili za časa brnskega kongresa vsi inozemci — Jugoslovani in Poljaki — prijateljsko družbo, ki je domovala v »Pasažu«. Nič čudnega ni bilo, da je postal razgibani dr. Baley središče omizja.

Znani pregovor »Zdrava duša v zdravem telesu« so postavili docela na glavo. Dr. Jaxa-Bykovski je bil namreč ves bolan, a gotovo med največjimi učenjaki na kongresu. Zato so naši šaljivci postavili tudi nov izrek »Velika duša v dolgem telesu« in so s tem pokadili našemu vrlému Matiču, direktorju jagodinske gluho-nemnice, ki je bil »najvišji« kongresni udeleženec, in je postavil s tem rekord za Jugoslovane.

Rekord v nasprotnem smislu — za najmanjšega udeleženca — pa je nosila Poljska. Dr. Baley je bil med »najkrajšimi« kongresisti, ker meri le nekaj nad 1 meter. Živahnega, razboritega gospoda pa njegova »kratkost« ni nič motila, zbijal je take šale na svoj račun, da nismo prišli v prostih časih iz smeha.

Naš Matić in poljski Baley pa sta postala na mah popularna, saj sta hodila vedno vstric, da je bila med obema — Matić meri nad 2 metra — razlika še večja. Prijelo se jih je: mala Poljska in velika Jugoslavija...

(Konec prihodnjič.)

Šolski radio v podeželskih šolah

Zanimanje za šolski radio je na vasi mnogo večje, ker tam dostikrat nedostaje drugih pobud in obrazovalnih možnosti. Zato naj bi vplivni krogi stremili za tem, da se predvsem podeželskemu prebivalstvu, zlasti tudi podeželskim otrokom v vedno večji meri nudi možnost, da poslušajo radio, že zaradi tega, da se podeželskemu ljudstvu njegovo dostikrat pusto in enolično življenje na prijeten in koristen način poživi in olepša in da se po možnosti omeji beg podeželske mladine v velika mesta. Tako se vrelci narodnega življenja lahko ohranijo čisti in zdravi.

Smoter našega pouka je razvoj sil v znamenju veselja in v podnebnju dobrote.

Münch.

»Notranjega človeka oblikuje le notranji doživljaj. Do takih doživljajev pripomoči učenca, da se zaveda dediščine, ki so mu jo zapustili prejšnji rodovi in ki jo podzaveštno nosi v svoji krvi, to je najgloblji smisel zgodovinskega pouka.«

K. Linke.

»Najprej se moramo v šoli popolnoma sprijazniti z mislijo, da se ni treba vsakemu otroku vsega učiti, otroci niso nikake cevi za nabiranje znanja, ki bi se lahko do vrha napolnile z vsemi učnimi predmeti.«

P. Petersen.

»Izobrazba je to, kar ti še ostane, če si vse pozabil.«

W. Hartnacke.

Novodobna pisava v luči sodobne pedagogike in šolske higiene

Danes toliko govorimo o delovni šoli ter zahtevamo, da se naj otroci v vseh šolskih predmetih vzgajajo k samodelavnosti in samostojnosti, samo pri pisanju še večinoma omalovažujemo delovni princip, kajti če otrok le posnema kako tujo pisavo, se vendar ne more govoriti o tem, da je pri pisanju samodelaven, da misleč oblikuje in da je produktiven.

Pisava z ostrokoničastim peresom, ki je pri nas v večini šol kot zunanji znak starega pisalnega pouka še danes običajna, se je preživela. Zahteva, naj bi učenci uporabljali pri pisanju širokokoničasta peresa, pa se zdi nekaterim naravnost revolucionarna. Ali ni bil prehod od gosjega do jeklenega peresa, ki ga je doživel prejšnji rod, večji prevrat, kakor je zamenjava ostrokoničastega peresa za topokoničasto pero, ki za njo stremijo novodobne zahteve? Naši mladini je treba individualnega pisalnega pouka. Upamo, da se bodo sedaj tudi pri nas po reformi pouka v prvem čitanju vrata odprla na stečaj tudi reformi pouka v pisanju. Čas za to reformo je napočil, o tem je prepričan ves srednjeevropski pedagoški svet, skrajni čas je torej, da se učiteljstvu in šolskim oblastem pokaže pot do realizacije tega problema, da torej čimprej preidemo od brezplodnih besed k resnični obnovi pisalnega pouka.

Priznati je sicer treba, da je tudi stara šola dosegala lepe pisave. To pa je bila bolj zasluga njene stroge discipline nego zavedno pospeševanje individualnega oblikovanja otrokove pisave. Če se stari šoli po osemletnemu prizadevanju navzlic temu ni posrečilo, da bi šablonizirala ročno pisavo vseh učencev, govori to le za zahtevo naše dobe, ki bi jo bilo treba zasidrati tudi v novem učnem načrtu: z a r a z v o j o s e b n e, l a h k o č i t l j i v e p i s a v e. Pisanje mora biti učni princip, zakaj vsaka lastnoročno pisana otrokova beseda je živ in veren odraz njegovega bistva.

Noben odgovoren šolnik se ne bo zavzemal za kako reformo, če za to ni potrebe, ker se zaveda, da vsaka reforma najprej nekoliko vznemiri prizadete in zato že zaradi tega navadno povzroči v njih večji ali manjši notranji odpor. Dolžnost nas vseh, ki stojimo sredi tega reformnega pokreta in vrenja, pa je, da sodelujemo tudi pri razčiščenju tega problema in da skušamo pisalnemu pouku izkrciti nova, ugodnejša pota. In če se je temu našemu stremljenju pridružil ugleden avtor pričujočega članka ter se kot zdravnik odločil, da se z vso svojo avtoriteto zavzame za reformo pisalnega pouka tudi v naših šolah, so ga gotovo k temu napolnili tehtni pedagoški in higienski razlogi, o katerih v svojem članku podrobno razpravlja. Učiteljstvu toplo priporočamo, da ta članek temeljito prouči ter njegovo vsebino praktično preizkusi.

Uredništvo.

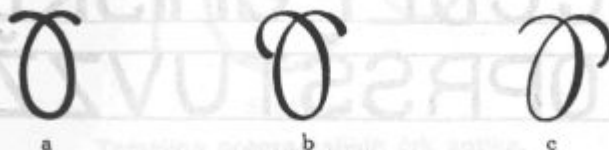
V vse vrste šolskega pouka in izobrazbe šolske mladine je delovna šola prinesla bistvene reforme in poglobitve tako v učnem kakor tudi v izobraževalnem pogledu. Glavni smoter novega šolskega pouka je, vzbuditi v otroku čim več tvorne sile in aktivnosti ter ga vzgajati čim uspešneje in učinkoviteje k samostojnosti in samodelavnosti, odnosno k samostojnemu udejstvovanju. Iz tega razloga stremi delovna šola pri otroku za čim temeljitejšo izobrazbo in za izoblikovanjem vseh njegovih sposobnosti, predvsem pa duhovnih sil.

Ta stremljenja novodobne delovne šole so zajela tudi pouk v pisanju in sploh pisavo kot tako. Na ta način se je razvila tako zvana novodobna pisava, katere glavni pobornik je v Nemčiji L u d o v i k S ü t t e r l i n. Ker zavzema pisava važno vlogo v očesni higieni, se hočem tukaj s tem poglavjem pedagoške vzgoje otrok baviti obširneje.

Pisalni pouk je v zadnjih 30 letih stremil za enakomerno pisavo. Ta smoter so polagoma tudi dosegli. Stara pisava zahteva pisanje po taktu, pri čemer uporablja učitelj razne predpise. K temu pa sili stremljenje, da bi si vsi otroci istega razreda osvojili enako obliko pisave. Koliko truda in energije vlagajo v to delo ne le učitelj, marveč tudi učenci! Zato pri otrocih tudi niso priljubljene pisalne ure za osvojitev osnovne pisave, nazvane duktus. Pri nadarjenejših učencih lahko pisalne vaje izzovejo celo občutje pravcatega odpora. Geslo starodobne, odnosno osnovne pisave je. V s i o t r o c i m o r a j o p i s a t i l e p o i n v s i e n a k o ! V s e p o t e z e p i s a v e m o r a j o l e ž a t i e n a k o m e r n o !

Za starodobno pisavo pa je najbolj žalostno, da je pisalni uspeh kljub vsem naporom in vsem prizadevanjem šole večidel negativen. O tem nas lahko pouči n. pr. primerjava pisav 30 učencev osnovne šole, ki nam jasno predočuje, da nimamo opravka z enotnim pisalnim načinom, marveč s 30 različnimi pisavami. Vsaka izmed njih nudi že v prvih početkih svojstveni pečat individualnosti, in to kljub temu, da je bil pisalni pouk pri vseh 30 učencih enak. Razen tega je starodobna pisava počasna, ker sili otroka, da slepo posnema vsiljene oblike pismenk in metode pisalnega pouka.

Osnovno pisavo označujejo nabrekajoče poteze (glej sliko št. 1!). Kot pisalo ji služi ostrokoničasto pero, ki nosi po mnenju strokovnjakov glavno krivdo, da

Slika št. 1.

Razne oblike pisalnih potez

a vrvičasta pisava, b trakasta pisava, c nabrekajoča pisava.

dosega stari način pisave tako malo praktičnih uspehov. Nabrekajoče poteze, odnosno plamenasto pisavo omogoča le ostrokoničasto pero. Nanj morajo pišoči prsti pritiskati z določeno jakostjo. Vsak jačji pritisk pa je škodljiv za držo roke, ker ima v sebi kal za skrčenje prstov in za počasno pisavo! Ostrokoničasto pero zahteva rahlo stopnjevano delovanje mišic in trajno pojača živčne dražljaje. Zato se pri pisanju plamenastih potez z ostrokoničastim peresom otrok silno napenja. To tembolj, čim mlajši in slabotnejši je otrok, pri katerem še niso zadostno razviti živci, ki uravnavajo gibe majhnih prstnih členkov in dlanskih kosti.

Ostrokoničasto pero zahteva tudi določeno lego pismenk, po večini poševno, in poteg peresa v navzdolnji smeri, ker se le na ta način lahko doseže s potegom primerna nabreklost črte. Tako pero tudi ne omogoča stranskih gibov, ki so potrebni za razvoj in izoblikovanje pisalnih potez, marveč dopušča le enakomerne navzgorne in navzdolnje poteze.

Navedeni nedostatki ostrokoničastega peresa so takšni, da ogražajo držo peresa, tankost peresa, odnosno konice, pa vid, a poševna lega zvezka držo trupa, odnosno telesa.

V bistvu starodobne pisave je, da mora prej ali slej zatreti v piscu smisel za vsako posebno obliko in za vsak individualen nastavek v gibu pišoče roke in izoblikovanju pisave. Starodobna pisava ne vzbuja hotenja k prostemu oblikovanju in tudi ne čuta za svojstvenost pisave. Razen tega utruja pisca in sistematski uporabljen uničuje stransko sliko.

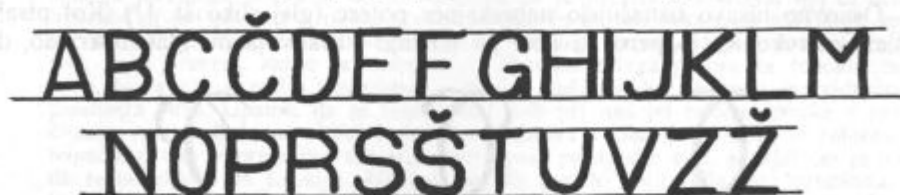
Pri takem stanju je skoraj samoumevno, da se učenec, ko zapusti šolo in stopi v praktično življenje, prav hitro otrese prisilnih oblik osnovne pisave in jih mnogokrat zamenja s spačenimi, dokler po raznih stranskih potih končno ne dospe do pisave, ki je v skladu z njegovo individualnostjo.

Iz navedenih razlogov ne preseneča dejstvo, da se je delovna šola zavzela tudi za pisavo in da je oplajajoče posegla v razvoj in poglobitev praktične pisave. Novodobna šola zahteva od učenca, da se čim hitreje, laže in zanesljiveje povzpne do osnovne pisave in preko nje do občevalne.

Sütterlin zahteva, da se v šolah opusti tako zvani normalni duktus in da se učenec čimprej privede od osnovne pisave k tekoči, lahko čitljivi občevalni pisavi, iz katere se razvije v zadnjih šolskih letih, seveda ob razumnem vodstvu, svojstvena pisava.

Novodobna pisava je prosta raznih malenkosti v predpisih in v veliki meri upošteva osebnost otrok, pri čemer nikdar ne pušča iz vidika končnih smotrov pisalnega pouka. S tem poenostavlja osnovno pisavo in ji daje prijetno zunanost, hkratu pa otroku znatno olajšuje delo. V tem je tudi vzrok, da je novodobna pisava pri otrocih navadno priljubljena in da se ji posvečajo s pravo slastjo, kar priča vsaka stran njihovega zvezka.

Številna izkustva pa tudi uče, da novodobna pisava učitelju samemu olajšuje delo. Pri pouku otrok v pisanju je njegovo delo ne le lažje, marveč tudi zanimi-

Slika števil. 2.

Temeljne črke.

vejše in bogato na menjah. Predvsem mu pa zajamčuje veselje na uspehu. Z novodobno pisavo si učitelj prihrani na času in tudi na silah za druge učne predmete. Seveda je popolno znanje metodike in tehnike novega pisalnega pouka glavni pogoj za uspeh.

V pisalnotehničnem pogledu zajamčuje novodobna pisava boljšo izobrazbo otroka in nudi individualni pisavi, ki se mu bolj in bolj razvija, širšo in jačjo podlago. Novodobna pisava se opira na miselni in predstavniki krog za šolo še negodne dece in jo, izkoriščajoč otrokovo željo po udejstvovanju roke z risanjem, sestavljanjem paličic, oblikovanjem itd., povede polagoma preko vtisov temeljnih črt k vezani pisavi. Novodobna pisava zahteva sodelovanje ne le dlani, marveč tudi prstov. Na ta način so dane vse možnosti za pestrost pisave na oblikah in tudi za njen nadaljnji razvoj. Na preprostih oblikah in razmerjih temeljnih črk in tudi vezane pisave se otrok tako rekoč igraje lahko nauči pisalne tehnike. Brez vseh težkoč preide od nje na občevalno pisavo in v ugodnih razmerah že med šolsko dobo na individualno, življenjsko pisavo.

a) Temeljna, osnovna pisava. Temeljne črke.

Pri novodobni pisavi se ne pričinja pisalni pouk s pisanjem, marveč z risanjem temeljnih črk, t. j. velikih črk antike. (Glej sliko št. 2!)

Temeljne črke se ne pišejo v enem potegu, marveč se rišejo, odnosno sestavljajo s črtami, ki so sestavni deli posameznih črk. Tako sestavljajo n. pr. veliki N tri ločene, navzdol usmerjene črte, od katerih potekata dve navpično, ena pa poševno. Temeljne črke latinice se odlikujejo po svoji preprostosti, zaradi česar so izredno zdrava in razumna podlaga za pismeno občevanje. 25 temeljnih črk je po enotnem zakonu popolnoma geometrično zgrajenih. Z ravnilom, kotom in šestilom, ki omogočajo risanje preme črte, velikega in malega kroga, je možno sestaviti vse elemente in oblike velikih črk antike. (Glej sliko št. 3!)

Pisanje temeljnih črk združuje vse gibe prve, temeljne pisave. Pri pisanju črk L T H E F I se vadi otrok v navpičnih in vodoravnih potezah, pri pisanju A N M V K Z Z X Y v poševnih, pri črkah D B P R J v okretih na desno, pri črkah O Q G U v okretih na levo in pri pisanju črk S in Š v okretih na desno in na levo.

Vsako temeljno črko vadijo otroci na stenski tabli, na tršem papirju in na šolski tablici. V ta namen jim služi tudi blok z zavojnim papirjem in zvezek s sivim ali barvastim risalnim papirjem. Na početku pisalnega pouka se uporabljajo zvezki

brez črt, po nekaj tednih pa črtani, ako so roke že prožnejše, s tem pa tudi spretnejše za pisanje. Kot pisalo se uporabljajo: mehki svinčnik 1 in 2, še bolje pa plutnik, dalje grafitno pisalo, z lesom obdani barvni črtnik, barvasta kreda, pozneje pa enakopotezno Redisovo pero s približno 1 mm široko konico. Običajni svinčniki in barvni črtniki ne smejo biti ostro ošiljeni.

Že pri temeljnem pouku mora učitelj paziti, da so črke lepo razvrščene in v primerni razdalji povezane med seboj. V napisani besedi se ne smejo opazati

Slika šte. 3.

Temeljne poteze velikih črk antike.

očitne vrzeli med črkami. Pismenke morajo biti primerno visoke, zadostno široke, dovolj široki pa morajo biti tudi razmaki med sestavnimi črtami črk, med črkami posameznih besed in med besedami samimi.

Pouk v novodobni pisavi ni navezan le na temeljne črke, marveč se lahko vrše zanj predhodne vaje tudi z risanjem raznih znakov. Take risalne vaje podpirajo pisalni pouk zlasti, ako se znaki razvrščajo v primerne vrstne rede itd. Taki znaki so n. pr. rob, zaboj, zavoj, svetilnik, lestva, ročaj meča, presta, krog, žoga, jabolko, trikot, jajce, streha, plot itd. Uvrščamo pa jih v smotno vrsto, ako narišemo n. pr. plot, daljšo lestev itd.

Slika šte. 4.

Nazorna primerjava tiskanih črk z občevalno pisavo. Ta nastane s pravilno vezavo ločenih črkovnih oblik.

S takimi in enakimi predstavnicami vajami se vzbuja ustvarjajoča domišljija v otroku, hkratu pa se mu razvija spretnost pravilne uporabe pisala, otrok se priuči tako zvani pestni drži pisala, nadalje se mu gibljejo prsti in lakti pod vplivom predstave o smotru dela, krepki in usmerja se njegova pazljivost za pravilno izbiro, pospešujejo se njegove tvorne sile, s tipično predstavo in z ritmičnim ponavljanjem pa tudi postopno doumevanje in spominska ohranitev oblik. Posledica temeljnega pouka je samostojna tvornost malčka, ki postane tudi prav kmalu očitna.

b) Vezana, izhodna pisava.

Za pol leta pospeši risanje temeljnih črk ročno spretnost otrok že toliko, da se v kratki dobi nato lahko nauče prave pisave. Vendar se vezana pisava ne more vselej kratkomalo izvajati iz temeljnih črk, ker se preveč razlikuje od pisave temeljnih črk. Zato mora učitelj predhodno narisati malčkom razne oblike vezane pisave.

Vezana pisava je podlaga, iz katere se preko občevalne pisave med šolsko dobo polagoma razvije svojstvena pisava otroka. V primerih s starodobno pisavo so oblike novodobne mnogo preostejše, odn. enostavnejše.

Latinska vezana pisava se izvaja lahko neposredno iz temeljnih črk in od malih latinskih črk, zvanih minusklov.* (Glej sliko št. 4!) Vezana pisava je v mnogih primerih toliko lažja, ker je možno z določenimi vezaji spajati posamezne tiskane črke latinske pisave. Tako izvajanje je povsem očitno n. pr. pri črkah *c i j l o r s u v z C I J L O S U V Z Z*. Oblike antike je mogoče spoznati tudi pri latinskih pisalnih oblikah, ki se znatneje razlikujejo od tiskane pisave.

CAPITALNA,
UNCIALNA,
minuskel,
gotška,
kursivna,
frakturna pisava

Slika šte. 5.

Razne oblike pisav.

Pri posameznih oblikah tiskane pisave se da z vezavo črk in s pravilnim pisalnim potegom izoblikovati vezana (pisana) pisava. Učitelj naj pokaže otrokom, kako naj pišejo v enem potegu. V ugodnih razmerah lahko nadarjeni učenci sami najdejo pisalno obliko, kar vpliva nanje v dobrem smislu in jih vzpodbuja k nadaljnjemu izpopolnjevanju.

Kjer učitelj ne more izvajati latinske vezane pisave od temeljnih črk, je treba po primernih poprejšnjih vajah pokazati učencem posamezne oblike. V ta namen se razvrste črke po težkočah pri pisanju. Tako razlikujemo po Lemckejju I. črke male abecede 1. z loki v srednjih dolžinah (i n m u v r), 2. z zaokroženjem (t l b h k f j) in II. velike črke 1. s povečanjem malih črk (N M U V Z O C K), 2. z navpičnim debelom in z istočasno sličnostjo z velikimi črkami (I J B R K P A D) in 3. z zankastimi črkami (G E L F H S Š).

Po obliki se črke lahko razvrste tudi v sledeče skupine:

I. črke male abecede:

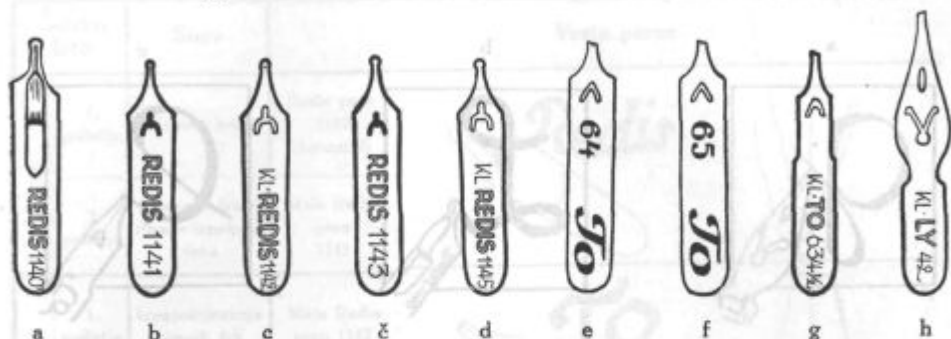
1. majhne oblike, in sicer

- a) z navzdol obrnjenim lokom (c i u),
- b) z navzgor obrnjenim lokom (n m),

* Velike črke antike (zване tudi majuskli) imajo v glavnem isto obliko ko črke rimskih napisov pred 2000 leti. Male črke latinice (minuskli) pa so plod 1000 letnega razvoja iz rimskih črk. Stari Rimljani so črke ali vklesavali v kamen ali pa so jih pisali s prečno odrezanimi cevkastimi peresi odnosno s podobnimi čopiči. Stara antika se imenuje tudi kapitalna pisava. V prvih 100 letih po Kristu se je iz nje razvila uncialna pisava, ki je enostavnejša ko prvotna antika in zahteva rahlejšje pisalne poteze. S sprejemom nadaljnjih kurzivnih pisalnih oblik pa je nastala iz uncialne pisave tako zvana minusklova pisava. Poševno ležečo antiko s tekočim ročnopisnim značajem imenujemo kurzivno pisavo. (Glej sliko šte. 5!)

Pod vplivom gotskega sloga se je razvila v 13. stoletju tesno stisnjena, koničasta in lomljena gotška pisava. Stara stroga gotica je sčasoma izgubila prvotno obliko in dobila bolj okrogle, lažje in poteznejše oblike. Na ta način je vznikla svojedobna Schwabachska pisava in pozneje frakturna pisava.

- c) z navzdol in navzgor obrnjenim lokom (v r),
- č) z zanko, s krogom ali krivuljo (e o a s z);
- 2. srednje oblike
 - z zanko in lokom ali s krogom (l b h j t k d g p);
- 3. dolge oblike
 - z zanko (f);

Slika števil. 6.

Razne oblike širokokoničastih peres, ki se običajno rabijo v osnovnih šolah.

- a ploščnato pero, malo Redis pero 1140,
- b ponvasto pero, malo Redis pero 1141,
- c " " " " " " 1142,
- č " " " " " " 1143,
- d " " " " " " 1145,
- e f desno poševni To peresi 64 in 65,
- g desno poševno malo To pero 634¹/₂,
- h levo poševno malo Ly pero 42.

II. črke velike abecede:

- 1. povečane črke male abecede (N M U V O C Z),
- 2. tiskanim črkam podobne črke (I J B R K A D),
- 3. črke z zankastimi sestavinami (G E L F H S).

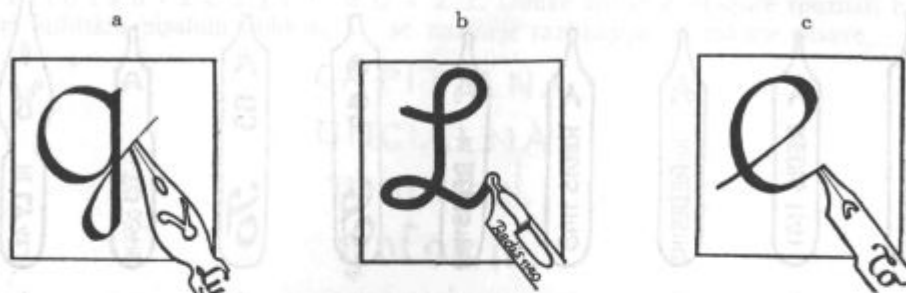
Pouk v vezani pisavi naj se prične ob koncu prvega ali šele ob začetku drugega šolskega leta. Že v prvem letu se otroci lahko vadijo, da v eni potezi pišejo, zaokrožujejo vogle in pazijo na dobro medsebojno vezavo črk. Pisane črke naj sličejo čim bolj tiskanim.

V drugem razredu se otroci vadijo nadalje v vezani pisavi in izboljšujejo ter izpopolnjujejo okorne oblike pismenk prvega šolskega leta. Predvsem pa naj se pridno vadijo v pisanju črk s težjo vezavo (re, ra, ve, ver, be) in črk, ki jih pišejo nepravilno ali napačno. Pri pouku se mora paziti na dobro razvrstitev črk, tako v sliki celotne besede kakor tudi vrste. Po možnosti naj se pišejo črke v enem potegu.

Polagoma je treba navajati otroke na tekočo pisavo. Iz tega razloga naj se oprežno pospešuje hitrost pisanja in naj se pričenjajo vaje v težjih besednih vezavah in posebne vaje prstov. Pri tem naj opazuje učitelj otroke glede pisalne spretnosti in naj ugotavlja pravilno velikost pismenk.

Novodobna pisava ne sili otroka, da bi moral pisati po predloženem vzorcu ali kopitu, marveč mu do določene meje že prav zgodaj prepušča individualnost v pisavi. Vendar zaradi tega razločnost pisave ne sme trpeti. Pisava mora biti lahko in pregledno čitljiva in ne sme biti spačena.

Različnosti v pisalnih vajah se izogiblje moderna šola deloma s tem, da dovoljuje otrokom, da smejo okrasiti robe zvezkov z raznimi okraski in da smejo vrniti med besedilo majhne sličice in podobice. Veselje do pisanja dvignemo pri malčkih tudi z zamenjavo Redis-peresa 1140, ki so ga rabili dotlej in ki omogoča le vrvičasto pisavo, z Redis-peresom 1142, ki piše tanjše in daje pisanju drugačno obliko. Otroci, ki nagibljejo k veliki pisavi, lahko uporabljajo tudi Redis-peresa 1145. (Glej sliko štev. 6!)

Slika štev. 7.

a in c trakasta poteza s To in Ly peresom, b vrvičasta poteza.

c) Občevalna pisava.

V. III. in IV. razredu se nadaljujejo vaje za tekočo, razločno in enakomerno občevalno pisavo. Dodajo se jim še vaje za okusno izoblikovanje pisave, t. j. sklenitev pisanega stavka v zaključeno skupino, okrasba roba s težjimi pisalnotehničnimi vajami in vaje s peresom samim. Občevalna pisava mora imeti naslednje lastnosti: tekoč pisalni poteg, enakomernost in dobro porazdelitev po pisalni ploskvi. Občevalna pisava mora biti lahko čitljiva in ne sme napenjati oči.

Ob početku tretjega leta, eventualno že ob koncu drugega, se zamenja Redis-pero 1142 in 1145 s To 64 in To 65. Pri prvih dveh peresih pisava ne kaže ojačenih

Slika štev. 8.

Pero iz trstikovčeve cevi z vrinjenim jezičkom iz pločevine.

in neojačenih pisalnih potez, marveč je povsod enako debela, t. j. vrvičasta. S črkami izražena misel pa podzavestno vpliva na gibe pišoče roke in povzroča, da se važnejši deli črk, t. j. navzdolnje poteze, bolj očitno odražajo. Pri ostrokoniciastem peresu se dosežejo take značilnosti v pisavi s pritiskom na pero. Na mnogo preprostejši način in brez vsakega napora in pritiska pa dosežemo tanko navzgor in širšo navzdol črto, ako uprabljamo peresa s širokorobno konico. Ta peresa so poševno prirezana ali v desno ali v levo, kar se ravna po drži peresa in roke. Roka z navzven obrnjenim hrbtom dlani potrebuje v desno poševno To pero, roka z navzgor obrnjenim hrbtom pa tako zvano Ly pero 42. (Glej sl. št. 7!)

Širokorobno pero, t. j. pero za trakasto pisavo ojačuje le pisalne poteze v navzdolnji smeri. Ná ta način postane pisava bolj čitljiva, ne da bi pisanje s pritiskom zadrževalo hitrosti potegov. Iz tega sledi tudi, kako važna vloga pripada pri novodobni pisavi obliki peresa.

O navedenih vrstah peres je treba otroka temeljito poučiti. Za šolske potrebe zadostujeta To pero 633 $\frac{1}{2}$, za otroke z majhno pisavo pa To 634 $\frac{1}{2}$. Ob pravilni uporabi teh peres je poteza navzgor tanka, navzdol pa široka. Širina črte bodi v skladu s širino peresne konice. Izmenjava peres naj se izvrši pod učiteljevim nadzorstvom in se ne sme prepuščati samovoljni izbiri otrok.

Šolsko leto	Snov	Vrsta peres
I	1. polletje	Tiskane črke Redis pero 1140 (baroniki)
	2. polletje	Tiskane črke Pisane izpeljane črke Malo Redis pero 1145
II	1. polletje	Izpopolnjevanje pisanih črk Malo Redis pero 1142
	2. polletje	Izpopolnjevanje pisanih črk Malo To pero 634 $\frac{1}{2}$
III	vse leto	Občevalna pisava To 64 ali Ly 42 X
IV	vse leto	Individualna pisava To 65 ali Ly 42 X

Slika šte. 9.

Različna širokokoničasta peresa trdke Heintze in Blankertz. Po L. Grasellijevi.

* Tudi To 634 $\frac{1}{2}$.

č) Individualna pisava.

Pisalna izobrazba v obliki pisalnih ur se konča v četrtem šolskem letu. V prvih štirih šolskih letih je otrok pri pouku pisave sprejemajoč činitelj. Sčasoma pa pridobi na lastni ustvarjajoči sili in na sposobnosti toliko, da v naslednji dobi lahko sam preoblikuje občevalno pisavo v individualno. Vendar pa se mora vršiti ta prehod ob stalnem strokovnem nadzorstvu, da se razvoj nadaljnje pisave pravilno usmeri. Pisava mora biti vedno tekoča, razločna in lahko čitljiva, četudi otrok hitro piše. Biti mora enakomerna, čista in popolna ter mora v vsakem pogledu ustrezati estetskemu čutu. Črke morajo biti enakomerno visoke in ne smejo imeti različne lege. Razmak med vrstami in med besedami mora biti enak in v pisavi se ne smejo opaziti neenakomernosti katerekoli oblike. Lepa in lična pisava zahteva tudi pravilno in enakomerno razvrstitev vrst po pisalni ploskvi. Predvsem pa mora imeti pisava individualno svojstvenost, brez katere ne more zadovoljiti kritičnega očesa.

Občevalna pisava se torej preobrazi v svojstveno, pri čemer pa ne sme izgubiti prednosti dobre pisave. Kljub veselju na osebni oblikovalnosti pisava ne

sme izgubiti na skrbnosti, njena lepota pa ne na izrazu osebne tvornosti. Pri otrocih s tako pisavo se po odpustu iz šole ni treba bati, da bi se jim pisava kasneje spčila.

V višjih razredih uporabljajo učenci primerno široka* peresa To 64 in To 65, malo To 63 $\frac{1}{2}$, Ly 42 in malo Redis 1142. Razen tega pa tudi druga peresa, kolikor so prikladna glede na posebnosti ročne pisave, in če jo napravljajo izrazitejšo v smeri proti ustaljenosti svojstvene pisave. V tej dobi naj se jim dovoli tudi uporaba ostrokoničastega peresa.

Red. 1146 $\frac{1}{2}$ šir. črte $\frac{1}{2}$ mm.

Red. 1146 $\frac{3}{4}$ šir. črte $\frac{3}{4}$ mm.

Red. 1146 1 šir. črte 1 mm.

Red. 1146 1 $\frac{1}{2}$ šir. črte 1 $\frac{1}{2}$ mm.

Red. 1146 2 šir. črte 2 mm.

Red. 1146 2 $\frac{1}{2}$ š. č. 2 $\frac{1}{2}$ mm.

Red. 1146 3 š. č. 3 mm.

Red. 1146 3 $\frac{1}{2}$ š. č. 3 $\frac{1}{2}$ mm.

Red. 1146 4 š. č. 4 mm.

Red. 1146 5 š. č. 5 mm.

Slika štev. 10.

Redisova peresa štev. 1146 za enakodebele poteze.

d) Pisalo.

V splošnem razlikujemo 1. ostrokoničasta peresa, prikladna za normalno, nabrekajočo ali plamenasto pisavo, neprikladna pa za temeljno šolo z novodobno pisavo; 2. peresa s kroglasto konico, prikladna za vrvičasto pisavo, odnosno za pisavo z enakomerno debelimi potezami; 3. peresa za trakasto pisavo po načinu peresa, ustrojenega iz trstikovca. Novodobna pisava je spojena z reformo peresa, odnosno s prilagoditvijo peresa njenim zahtevam.

Novodobna pisava izključuje iz prvega pisalnega pouka vsakršno ostrokoničasto pero. Pisanje se začne s peresom, ki daje v vseh smereh enako široko črto.

* Konica peresa ne sme biti ne preozka in ne preširoka. Pri prvih je učinek pismenk preslab, ker se radi tankosti temeljnih črt premalo odražajo od podlage. Pri preširokih »To« 63 in »To« 63 $\frac{3}{4}$ pa so svetilni vmesni prostori črk preozki, ker so temeljne črte preširoke. Pri taki pisavi trpita čitkost in vid!

To je Redis-pero. Pozneje se seznani učenec z uporabo peres za trakasto pisavo, i. s. s »To« in z »Ly« peresi, kar se ravna po drži pišoče roke.

Prednost širokokoničastih peres je, da lahko in brez trenja drsijo po pisalni ploskvi. Zato ni nevarnosti, da bi se prsti zakrčili. Taka peresa so prav posebno prikladna za malčke prvih razredov. Pravilo novodobne pisave se glasi, da je za pisanje pripravno ono pero, ki voljno sledi roki, lahko drsi po papirju in čigar pisalne poteze so v skladu z obliko peresa.

Vsaka osnovna šola naj razpolaga z zbirko raznih peres za novodobno pisavo, in to ne le s topimi, marveč tudi z ostrimi konicami. Otroci sami naj posa-

Ato 621 širina črte 0-5 mm.

Ato 624 širina črte 1-3 mm.

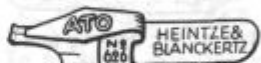
Ato 622 širina črte 0-7 mm.

Ato 625 širina črte 1-8 mm.

Ato 623 širina črte 0-9 mm.

Ato 626 širina črte 2-4 mm.

Ato 627 širina črte 3 mm.

Slika števil. 11.

Ato peresa za izmenične poteze.

mezna peresa smotrno preizkusijo na uporabnost. Otroke je treba tudi poučiti o »govoricni« vsakega potrebnega peresa, t. j. o načinu uporabe, o svojstvih in o končnih učinkih peresa. Otroci spoznajo prav kmalu sami, da njihovi roki bolj prija širokokoničasto ko ostrokoničasto pero. Vendar pa peres ne smejo otroci sami izbirati, marveč se mora zgoditi to le ob učiteljevem nadzorstvu. Učitelj naj vodi tudi zapisnik, ki vanj vpisuje oblike peres, ki prijavijo posameznim učencem.

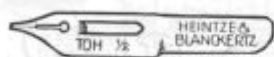
Prvo in obenem najpreprostejše pisalo novodobne šole je mlečni svinčnik ako pišejo otroci na skrilno tablico. Sicer pa jim služi mehak svinčnik ali barvni črtnik ali plutnik, odn. paličica iz mehkega lesa, ušiljena na enem koncu liki top svinčnik. Novodobna šola zahteva tudi, da si otroci sami pripravljajo prve peresnike za vrvičasto pisavo. V ta namen je potreben oster nož in gosje ali puranovo pero ali pa daljša cev trstikovca. Cev za držalo naj bo dolga približno 20 cm. Na enem koncu jo odrežemo tako poševno, da dobi daljši del prirezane cevi obliko peresne konice. Nato položimo tako napravljeno pero na trdo podlago z notranjo stranjo navzgor in prirežemo konico še toliko, da dobi štirioglasto obliko. S kratkim podolžnim prerezom konice postane nato pero prožno.

Nedostatek takih peres je, da sprejemajo vase le malo črnila in ga konica tudi zelo hitro odda. To pa lahko preprečimo, ako pritrdimo v cev in pod konico primerno velik jeziček iz tanke pločevine. Tega napravimo, ako izrežemo iz stare

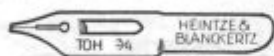
konzervne škatle 5 cm dolg, ozek jeziček. Privihamo ga na enem koncu kavljasto in porinemo tako zavihani del v notranjost cevi tako daleč, da tiči nepremakljivo. Druga lahko navzgor upognjena konica jezička pa se mora nekaj milimetrov pred konico peresa upirati v njegovo spodnjo stran. (Glej sliko šte. 8!)

Namesto pisala iz trstikovca lahko uporabljamo tudi peresnik, napravljen iz koščka linoleja, ki ga na enem koncu koničasto prirežemo.

Redis-, To in Ly peresa proizvaja tvrdka Heintze in Blankertz v Berlinu N. O. 45, ki ima svojega zastopnika tudi v Zagrebu. Redis-peresa omogočajo vrvičasto pisavo s posebno pisalno ploščico, pritrjeno na peresnem kljunu

Toh $\frac{1}{2}$ šir. črte $\frac{1}{2}$ mm.

Toh $\frac{3}{4}$ šir. črte $\frac{3}{4}$ mm.

Toh $\frac{7}{8}$ šir. črte $\frac{7}{8}$ mm.

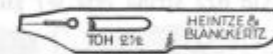
Toh 1 šir. črte 1 mm.

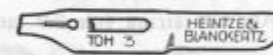
Toh $1\frac{1}{2}$ š. č. $1\frac{1}{2}$ mm.

Toh 2 š. č. 2 mm.

Toh $2\frac{1}{2}$ š. č. $2\frac{1}{2}$ mm.

Toh 3 š. č. 3 mm.

Slika šte. 12.

Toh pero za izmenične poteze.

(glej slike št. 9 in 10!). Redis-peresa št. 1146 se n. pr. proizvajajo v 10 širinah konice, i. s. s širino 0,5, 0,75, 1,0, 1,5, 2,0, 2,5, 3,0, 3,5, 4,0 in 5,0 mm. Širina konice se lahko izbere pri vsakem peresu neposredno z njegovega hrbta.

Ato peresa (glej sliko št. 11!) omogočajo trakasto pisavo, t. j. pisavo s tankimi in širokimi črtami. Peresni kljun je pri teh peresih zavihan navzgor in daje v nasprotju s Toh in To peresom debelo potezo navzgor. Ato peresa se proizvajajo v 7 oblikah. Pri tem daje pero 621: 0,5, pero 622: 0,7, pero 623: 0,9, pero 624: 1,3, pero 625: 1,8, pero 626: 2,4 in pero 627: 3 mm široko črto.

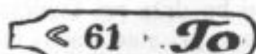
S Toh peresi se piše trakasta pisava. (Glej sliko šte. 12!) Toh peresa št. $\frac{1}{2}$ —3 se proizvajajo iz najfinejšega materiala in dajejo tanjšo potezo navzgor. Na spodnji strani ima vsako pero posebno napravo, ki omogoča sprejem večje količine črnila. Peresa širine 2—3 mm pa imajo slično napravo tudi na hrbtu. Toh pero $\frac{1}{2}$ daje 0,5, pero $\frac{3}{4}$: 0,75, pero $\frac{7}{8}$: 0,87, pero 1 : 1 mm, pero $1\frac{1}{2}$: $1\frac{1}{2}$, pero 2 : 2, pero 2,5 : 2,5 in pero 3 : 3 mm široko črto.

To peresa so v desno poševna in se proizvajajo v 11 vrstah. (Glej slike št. 9 in 13!) Vsaka vrsta daje drugačno širino črte. Širina črte znaša pri peresu To $65\frac{1}{2}$: 0,55 mm, pri peresu 65 : 0,65, pri peresu 64 $\frac{1}{2}$: 0,75, pri peresu 64 : 0,85, pri peresu 63 $\frac{1}{2}$: 1, pri peresu 63 : 1,35, pri peresu 62 $\frac{1}{2}$: 1,6, pri peresu 62 : 2, pri peresu 61 $\frac{1}{2}$: 2,4 in pri peresu 61 : 3 mm.

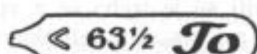
Ly peresa so v levo poševna in se razpečavajo v 7 vrstah. (Glej slike št. 9 in 14!) Ly pero 2 $\frac{1}{2}$ daje širino črte 1,70 mm pero 3 : 1,4, pero 13 : 3, pero 14 : 4, pero 3 $\frac{1}{2}$: 1,1, pero 4 : 0,9, pero 15 : 5 in pero Ly 20 10 mm široko črto.

Redis D pero služi za groteskno pisavo in za ornamentiranje. Pisalna ploščica daje ob rahlem pritisku tega peresa na podlago četverokot. (Glej sl. št. 15!)

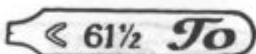
Zgoraj omenjena trdka Heintze in Blankertz proizvaja tudi plutnike* in tako zvane »Tinterje«. (Glej slike št. 16 in 17!) Plutnikov je 3 vrste (Quell-Lyd št. 3, 30 in 31), tinterjev pa štiri. Poslednji služijo za umetniško pisavo. Ato-Tinter 540 daje trakaste poteze in ima 3 zamenljive pisalne ploščice s širino

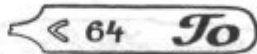
To 61 širina črte 3 mm.

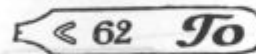
To 63 1/2 širina črte 1 mm.

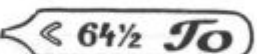
To 61 1/2 širina črte 2-4 mm.

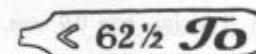
To 64 širina črte 0-35 mm

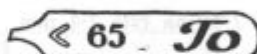
To 62 širina črte 2 mm.

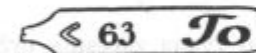
To 64 1/2 širina črte 0-75 mm.

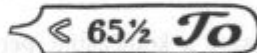
To 62 1/2 širina črte 1-6 mm.

To 65 širina črte 0-65 mm.

To 63 širina črte 1-35 mm.

To 65 1/2 širina črte 0-55 mm.

To 66 širina črte 0-45 mm.

Slika šte. 13.

V desno poševna To peresa.

potez 4,5, 6 in 8 mm. Redis-Tinter 550 ima 3 zamenljive pisalne ploščice s širino črt 3,5, 4,5 in 5 mm. S tem tinterjem se pišejo vrvičaste poteze. Riemen-Tinter 541 daje trakaste poteze s krepkimi lasnicami in se proizvaja v širinah: 3 : 6, 3 : 9, 3 : 12. Doppel-Tinter št. 560 ima 3 Ato in 3 Redisove pisalne ploščice.

* Za plutnike iz probkovine in lesa sta Redis-tinter in plutnik najboljši nadomestek. Plutnik ima na koncu peresa okroglo, preklano ploščico in posebno pripravo (nadpero), ki služi sprejemu večje količine črnila. Tinter pa ima tri taka nadperesa.

V splošnem so plutniki tanjša lesena paličica, ki se pomoči ali v običajno črnilo ali pa v kitajski tuš. Med pisanjem ali risanjem odteka s paličice črnilo. Na ta način se tvorijo na papirju enakomerno debele črte.

Kot plutnik so se prvotno uporabljale običajne vžigalice, vtaknjene v smiren tulec. Mnogo se danes rabijo plutniki iz probkovine, katerih konice se lahko s smirkovim papirjem zgledajo. Tudi probkova paličica naj tiči v primerno velikem tulcu.

e) Nalivnik.

Osnovna šola ne odklanja nalivnika, akoprav ga smatra za preobčutljivega za pisalni pouk. Razen tega je zanjo predrag pisalni pripomoček. Nalivniki so pripravniki šele za višje razrede. Vendar pa morajo biti povsem priročni. Pri nakupu si mora biti kupec na jasnem, potrebuje li pero za vrvičasto pisavo ali pero v

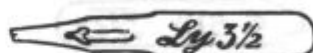
desno, odnosno v levo poševno. Pri nakupu naj si da predložiti razne oblike nalivnikov. Obenem naj se pogodi, da dobi pero za nekaj dni v preizkušnjo in da ga lahko brez nadaljnjega vrne, odnosno zamenja, ako bi ne prijalo njegovi roki. Vsak učenec naj pomni, da slabo pero lahko pokvari pisavo!

f) Drža peresnika.

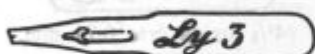
Pobaviti se je treba še z vprašanjem, kakšna naj bo drža pri koničastem peresu, torej pri pisavi z nabrekajočimi potezami, odnosno pri stari pisavi in kakšna naj bo pri novodobni, za katero so potrebna okroglastokoničasta, odnosno široka peresa.

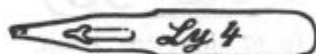
Ly $2\frac{1}{2}$ širina črte 1-7 mm.

Ly $3\frac{1}{2}$ širina črte 1-1 mm.

Ly 3 širina črte 1-4 mm.

Ly 4 širina črte 0-9 mm.

Slika šte. 14.

V levo poševna Ly peresa.

Pri pisavi s koničastim peresom nam služi tako zvana zapestna drža roke, kakor sem jo opisal na strani —. Pri tej drži ima roka dve točki napetosti. Prva je kazalec, druga pa zapestje. Poslednje je za spoznanje upognjeno proti mazinčevi strani. Zapestna drža roke omogoča gibe od desne zgoraj proti levi spodaj (↙). Pisava je desno poševna in ima ozke temeljne črte.

Pri drugi drži, določeni za novodobno pisavo, ležita roka in podlaket v isti podolžni osi. Kazalec in sredinec sta nekoliko upognjena. Kazalec počiva rahlo na peresniku, ta pa na nohtu sredinca. (Glej sliko šte. 18!) Lega dlani je odvisna od oblike peresa. Pri večini otrok je dlan nekoliko izvrnjena navzven. To lego

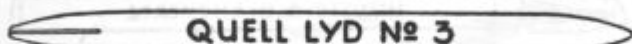
Slika šte. 15.

Redis D pero s kvadratno konico.

dlani zahtevajo v desno poševna. To peresa. Redki so otroci, pri katerih dlan ni izvrnjena navzven, marveč gleda s svojo notranjo ploskvijo navzdol. Taka roka lahko piše le z v levo poševnim Ly peresom.

Opozarjam čitatelja, da so to le navodila za držo roke, nikakor pa ne obvezni zakoni; kajti v praksi moramo upoštevati, da posamezni členi prstov niso pri vseh ljudeh enako dolgi. Pri nekaterih presega sredinec vse prste. Pri drugih je komaj za spoznanje daljši ko kazalec itd. Nekatere osebe lahko približajo iztegnjeni palec iztegnjenemu sredincu, kar zmorejo drugi le težko, ker imajo predolg sredinec. Tudi so pri večini žensk dlanske kosti krajše nego pri moških. Zato ženske ne morejo vselej postaviti palca točno nasproti kazalcu.

Omenil bi še, da pri telovadnopisalnih vajah urimo malčka nihanje dlan in zapestje, ne da bi pri tem gibal s prsti. Pri teh gibih vleče s prsti poteze, ki potekajo od desne zgoraj proti levi spodaj in obratno (↖). Pri drugih vajah otrdi malček zapestje in izteguje ter upogiblje le prste. S temi gibi vleče poteze od leve zgoraj proti levi spodaj (↙). Združitev dlanskih in prstnih gibov daje navpično smer poteza (↓). S pisalno telovadbo pospešuje učitelj poleg drugega prožnost v prstih in v zapestju ter uravnava obe različni obliki gibov. Iz tega pa je tudi razvidno, da prevladuje pri hitropisnih posevna pisava, ker zapestje dela in niha hitreje in laže kot prsti. Pri teh osebah se tudi opazuje, da jim pišoča roka v celoti enakomerno niha, odnosno se trese. Po J a v a l u so tresavi gibi biološka podlaga hitri pisavi in jih povzroča prosta gibljivost zapestja.

Quell-Lyd štev. 3 iz mehkega, vsrebajočega lesa.

Quell-Lyd štev. 30 iz mehkega, vsrebajočega lesa.

Quell-Midis štev. 31 iz mehkega, vsrebajočega lesa.

Slika štev. 16.

Razne vrste plutnikov.

g) Tablica in zvezek.

Za prve pisalne poizkuse učenca »rekruta« je najprimernejši blok zavojnega papirja ali pa zvezek s pisanim risalnim papirjem brez črt. Izkuštvu uči, da popisujejo malčki rajši pisan papir ko pa snežnobelega.

Nekaj tednov po začetku pisalnih vaj, ko so postale ročice malčkov prožnejše, se predpiše zvezek S1 z risalnim papirjem. Zvezek je preprosto črtan. Razmak med črtami meri 15 mm. Temu primerno znaša višina črk 15 mm. (Slika štev. 19.)

Z začetkom drugega šolskega leta, ko se malčki že začno urediti v vezani pisavi, se piše v zvezek S2, ki ima dober pisalni papir s širokimi dvojnimi črtami. Razmaki med posameznimi črtami so enako veliki in merijo 0,5 cm. Pri teh merah znaša višina malega »n« 0,5 cm in razmak med zgornjo in doljno dolžino takisto 0,5 cm.

Zvezek S3 ni uporaben za pisce, ki imajo veliko in nespretno pisavo. Otroci s tako pisavo naj pišejo v zvezek S2. Tudi zvezek S3 ima dvojni črtni sistem, čigar razmaki med posameznimi črtami merijo 0,3 mm.

Na koncu drugega šolskega leta pišejo otroci s posebno dobrimi uspehi v pisanju v zvezek S4, ki ima le enostavni črtni sistem. Ta zvezek uporabljajo otroci od srede tretjega šolskega leta dalje. Razmak med črtami meri v zvezku S4 12 mm, v zvezku S5 pa 9 mm.

Poleg zvezkov in papirnih blokov uporablja novodobna šola pri pisanju še proste posamezne liste, ki se vlagajo v pripravne mape.

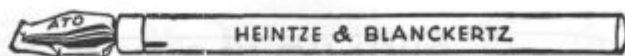
Kakor je iz tega razvidno, se uporabljajo tudi pri novodobni pisavi črtani zvezki, i. s. z enojnim in dvojnimi črtnimi sistemom. Za duševno življenje celo zdravih otrok smatra novodobna šola črte za nujno potrebne, kajti črte silijo učenca k uvaževanju in ga občutno ovirajo v prehitrem pisanju. Zato naj se uva-

jajo zvezki z enojnim črtnim sistemom le oprezno in le za one učence, ki se odlikujejo po pridnosti in marljivosti.

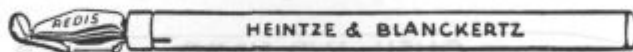
Običajne pisalne vaje izvajajo otroci v cenejše in v ta namen pripravnejše računske zvezke, torej na liste s kvadratnim črtnim sistemom, kar pa iz higienskega vidika za vid ni povsem prikladno in priporočljivo.

h) Črnilo.

Novodobna šola seznanja učenca s črnilom približno četrto leta po prvih pisalnih vajah, t. j. s pomočjo plutnika. Že pred koncem prvega polletja se da otroku v roke jekleno pero, i. s. najprej pero za vrvičasto pisavo s širino črte 1 mm. To

Ato-Tinter 540.

Redis-Tinter 550.

Riemen-Tinter 541.

Doppel-Tinter 560.

Slika štev. 17.

Razne vrste tinterjev.

pa šele, ko mu je šola podrobno predočila ustroj in sestavo tega pisalnega pripomočka na peresu za vrvičasto pisavo in s črtno širino 3 mm. Od pričetka drugega polletja pišejo otroci s črnilom in peresom v zvezek S2.

i) Drža telesa in lega zvezka

mora biti ista kakor pri normalni, starodobni pisavi. Tudi tu mora biti razdalja med zrklo in pisalno ploskvijo 25 do 35 cm. Razdaljo si merijo otroci sami ali pa jo izmeri učitelj, ki nepričakovano pristopi k učencu in opravi to z merilom. Pri pisanju mora biti pisalna ploskev brezpogojno nagnjena proti učencu. Važno je, da odklanja po Jungku osnovna šola prosto klop in prosto mizo, ker silita otroka, da se pri ravni mizni ploskvi preveč sklanja na njo. S tem pa je dana nevarna podlaga za razvoj »okroglega hrbta«.

Temeljna pisava zahteva pokončno pisavo pri središnji ravni legi zvezka v prvih pisalnih letnikih. Ako pa se v naslednjih leti razvije poševna pisava, je treba dati zvezku temu primerno lego.

j) Novodobna pisava in šolska higiena.

S higienskega stališča moramo zdravniki toplo pozdraviti novodobno pisavo in njena stremljenja po preoblikovanju pisave in pisalnega udejstvovanja. Predvsem se novodobna pisava odlikuje s tem, ker skuša na prav preprost način kolikor le mogoče skrajšati mnogokrat utrudljive in duhomorne pripravljalne vaje v pi-

sanju in ker stremi za čim hitrejšo uvedbo učenca v vezano pisavo. Razen tega dopušča v nižjih letnikih le peresa s široko konico, ki ne pospešujejo le razločnosti in čitljivosti pisave, marveč tudi pisalni akt sam. Nadalje skuša z raznimi činjenicami vzbuditi v otrocih čim večje veselje do pisanja in dopušča pri vezani in občevalni pisavi le pokončno pisavo s središčno ravno lego zvezka, poševno pisavo pa le, ako je pri središčni poševni legi nagnjena pisalna ploskev le malo proti levi (največ za 15°).

Novodobna pisava zahteva, da pri uvajanju učencev v vezano pisavo učitelj ne napreduje preveč počasi in preveč temeljito in da ne uporablja preveč časa in papirja za pisalne vaje vseh črk, kakor je to običajno pri pouku v drugih pisavah. Takšen pouk je za otroke duhomoren in dolgočasen. Novodobni pisavi je do tega, da pišejo otroci, kakor hitro spoznajo, doumejo in se temeljito navadijo

Slika šte. 18.

Drža roke in pisala pri novodobni pisavi. Posneto po Jungku.

oblike črk, ne samo te črke, marveč tudi že bližnje, njim sorodne, ter da iščejo tudi sami nadaljnje važne vezave in se vadijo v pisanju teh posamezno, nato pa v besedah.

Nova šola smatra kot zelo važno, da se vadijo otroci v pisanju zavestno in namerno, ne da bi se pri pisalnih vajah dolgočasili in se jih udeleževali brez zanimanja. Otroke je treba vzgojiti, da se potrudijo lepo, razločno, čitljivo, pa tudi dovolj hitro pisati! To pa ni le v interesu šole, marveč tudi v interesu učenčevega zdravja, v prvi vrsti pa njegovih oči in njegovega vida!

Z zdravniškega stališča vidim pri novodobni pisavi le eno napako, t. j. da so na početku pouka v vezani pisavi temeljne črte črk morda predebele in zato ne povsem v skladu z višino teh črt in z razmakom med njimi in posameznimi besedami. Nedostatek, ki se da z izbiro peresa lahko odpraviti!

Slednjič zahteva po Waldemarju Jungku novodobna pisava od učitelja, da pri otroku, ki nagne svojo pisavo, nemudoma išče vzrok tega, ki mora biti: slaba telesna drža, poševna lega zvezka, nezadostno sodelovanje prstnih gibov, ki delujejo proti gibom zapestja, vpliv doma, možna nezavestna, svojstvena zgradnja roke, izčrpanost, telesna šibkost, nesposobnost za duševno zbranost, slaba volja itd.

Temu primerno mora učitelj paziti pri učencih na strogo pokončno sedo, pravilno lego zvezka v središčni ravni legi in na telovadbo prstnih členov. Nadalje je njegova dolžnost, čuvati bolehnih in slabotnih otrok s tem, da jih odda v skrbstvo šolskih zdravnikov, ter poskrbeti za ortopedično zdravljenje eventualno pohabljenih rok itd.

Pisalne poteze.

V tem pogledu razlikujemo v splošnem tri vrste potez, i. s. 1. tako zvano vrvičasto, 2. trakasto in 3. nabrekajočo (Schnur-, Band- und Schwellzug; glej sliko šte. 1, 7 in 9!).

Pri vrvičastih potezih (potezih enake širine) so vse črte, odnosno poteze ne glede na pisalno kretnjo enako široke. Te poteze lahko delamo s kamenčkom, svinčnikom, plutnikom in s peresi, katerih konica je kroglaste oblike in navzdol zaokrožena. Pero s kroglasto konico (Kugelspitzfeder) je n. pr. Redis enakopotezno pero, ki pa ne sme imeti predolgega kljuna in mora biti toga, torej ne vzmetno. Pero s predolgim kljunom ovira kretnje pisanja. Konica Redis-peresa mora biti toga, da kolikor mogoče izravnava učinke pritiska. Enakopotezna Redis-peresa se uporabljajo v novodobni šoli za početni pouk v pisanju, ko gre za tvorbo oblik v pisanju.

A B C Č D E F G H I

Ljubljana

Zgornja mejnica
nadčrta
osnovnica
spodnja mejnica

Ljubljana

Ljubljana

Ljubljana

Slika šte. 19.

Črtni sistemi Sütterlinovih zvezkov.

Pisavo s trakastimi potezami omogočajo le peresa s široko konico. Široke črte v potezih so v skladu s širino peresa, ožje pa z njegovo debelostjo. Oblika te pisave je odvisna od drže peresa, od oblike peresne konice in od tega, kakšno obliko poteze hočemo ustvariti, ter končno tudi od tega, kako pero vodimo. Široka peresa so n. pr. v desno poševno To, v levo poševno Ly in v desno poševno Ato pero z zavihanim kljunom.

Široko pero ima močnejši pisalni učinek in draži v višji meri ustvarjajoče sile pišoče roke. Vendar spada tako pero le v roke že razvitega otroka, ker pisava z njim ni lahka.

Pisava z nabrekajočimi potezami zahteva ostrokoničasto pero, ki se prodaja v najrazličnejših vrstah in oblikah. Večina teh peres ima samo enkrat preklano konico, peresa za note pa tudi dvakrat. Ostrokoničasto pero daje zelo tanke poteze. Na pritisk se poteza zdebela. Uporaba teh peres je težka, ker pojačanje in popuščanje poteze zadržuje kretnje in gibe pišoče roke. Z ostrokoničastim peresom se pa lahko pišejo tudi enakopotezne pismenke, ako ostane pritisk vedno enako močan. Tako pisanje pa je težko in tudi ni v skladu s tehniko peresa.

Nabrekajočih potez pa ne moremo pisati le z ostrokoničastim peresom, marveč tudi n. pr. s šolskim Ly peresom.

Pri ostrokoničastem peresu je drža peresnika drugačna ko pri peresih za vrvičasto in trakasto pisavo. (Glej o tem prejšnje poglavje, točko d!)

Širina črt in oblika potez je odvisna ne le od pisala, marveč tudi od nehotnega pritiska pri pisanju. Od pritiska pišoče roke je odvisna širina črte v toliko, da pišejo nekatere osebe tudi navzgorne poteze s pritiskom. Slednjič ima vpliv na širino črt tudi drža peresa. V levo poševna peresa omogočajo širine črt, ki obrnejo celo razmerje lasovnic k osnovnim črtam.

Crkovne oblike naše abecede in drugih običajnih abeced niso le rezultat dolgotrajnega stilističnega razvoja, marveč v prvi vrsti sredstvo za medsebojno pismeno občevanje. Kakor naš občevalni jezik ne dopušta, da bi se posamezni glasovi pačili, prav tako ne smemo dopuščati, da bi se naše vsem potrebam ustrezajoče pismenke samovoljno pretvarjale v hieroglife. S tem bi otežkočali pismeno občevanje ter vznemirjali čitatelja, ki bi ga ovirali pri duhovnem sprejemanju kakega pismenega teksta, če bi pisava prekoračila meje individualnosti. Vrednosti ornamentalnega oblikovanja pisave ni treba podcenjevati, toda slabe, nečitljive pisalne oblike, razvrščene brez vsake discipline, so neumetniške in nepraktične in zaradi tega ne vodijo do pravega uspeha.

H. Weynck.

Proti šabloni.

Kako premostiti prepad med šolo in domom?

Šola mora svoj delovni način izpremeniti! Učni načrti morajo v vsaki besedi upoštevati otroško zanimanje, metoda mora zasledovati predvsem ta smoter, da vzbuja in oživlja v otroku speče sile, pouk mora postati produktiven in vzgoja bolj človeška.

In dom? Učiti se mora, da igra in vsako drugo zaposlitev otrok čimbolj poglobi. Igra naj bi postala delo, delo pa igra. Oboje, delo in igra, naj bi se izpremenilo v mogočen tok najživahnejšega dejstvovanja sil in življenja v otroku. V tem enakomerno globokem življenjskem toku bodo rasle vse sile v otroku, prav tako tiste, ki jih zane-marja šola, kakor tudi one, ki jih dom pušča v nemar.

Vse sile pa, ki se razvijajo v solncu svobode, se bodo okrepile in se vedno bolj individualno izoblikovale.

Vsi bomo lahko za rak-rano šolskega življenja, za šablono, ki ovira razvoj sil, inteligence in volje. (Po H. Scharrelmannu. —en—)

O novem zgodovinskem pouku.

V središču zgodovinskega pouka mora biti pripovedovanje. Kdor te umetnosti ne obvlada, ni sposoben za učiteljski poklic. Ze L. Keller pravi: »Pripoveduj, da vidim, kakšen si učitelj«. In Dinter: »Kdor ne zna pripovedovati, ni za učitelja«. Zgodovinska povest pa ne sme biti le nekoliko olepšana reprodukcija kakega zgodovinskega dogajanja, ona mora temveč tako živo opisati kak zgodovinski dogodek, da le-ta stopi naravnost kot dramatičen prizor pred oči učencev, kot novo dogajanje, ki zagrabi celega mladega človeka, njegov razum, kakor tudi njegovo voljo in srce ter ga tako potegne za seboj, da tisti zgodovinski dogodek tako rekoč notranje doživlja. Od dobre zgodovinske povesti moramo zahtevati jasnost, glede na kraj, čas, pokrajino, okolje, določno karakterizacijo glavnih oseb, vnanje po obleki, držanju, starosti, jeziku i. sl., notranje po njih mišljenju, hotenju in čustvovanju. Dejanje se mora res vršiti kot tako, z osebami in stvarmi in na njih, oz. za nje ali proti njim se mora res nekaj storiti ali zgoditi. Tudi ne sme manjkati potrebne utemeljitve, zadostnih podrobnosti in prave otroškosti. Le tako se lahko izognemo nevarni čeri današnjega zgodovinskega pouka — brezvsebinski, puhli frazi. (R. Herzog, Vom neuen Geschichtsunterricht.)

—en—

Pouk srbohrvaščine v višji narodni šoli (Iz prakse.)

Najvišji cilj tega pouka, menim, ne leži v materiji, ampak v ideji, to je, ne gre za to, koliko berilnih sestavkov predelam, koliko besedi razumejo učenci itd., temveč nam mora biti predvsem do tega, da dobe učenci jasno spoznanje, kako blizu je srbohrvaščina slovenščini. Vsak učenec, ki zapusti višjo narodno šolo, ponesi seboj občutje tesne sorodnosti in bratstva s Srbi in Hrvati.

K največjemu delu, ki ga vrši jugoslovenski učitelj v dosego tega najvišjega idejnega smotra, prispevajo tudi pouk v srbohrvaščini.

Učenci so dobili v osnovni šoli že dokaj materialnega znanja: znajo čitati in pisati srbohrvaščino v latinici in cirilici. Uho se jim je privadilo kolikortoliko na prizvok.

V višji narodni šoli jih je treba izprva navdušiti za bratski jezik. Prinesem nemara v učilnico lepo ilustrirano knjigo, v kateri so n. pr. srbske narodne pesmi. Lepo jim prečitam kako krajšo pesem, učenci se uglasbljajo v pomen in pripovedujejo, kolikor so razumeli, v slovenščini. Nato poiščemo skupno vse besede, ki so popolnoma drugačne od slovenskih. Mlajši učenci se bodo izprva oglašali precej pogosto, a kontrola starejših jih bo zavrnila. Končno ima besedo še učitelj, če ni v razredu nikogar, ki bi imel dovolj jezikovnega znanja v slovenščini.

Zidamo na slovenščino! Zato je vprašanje: Ali je umestno, da pričnemo s cirilico že v drugem šolskem letu? Kolikor bi bil tukaj plus, bi bil v slovenščini minus. In ta minus bi se pojavil pozneje na veliko škodo v idejnem oziru v višji narodni šoli. — Ne samo pri pouku srbohrvaščine!

Končno besedo ima torej učitelj. Nazadnje povedo učenci vsaj okroglo število onih besedi, ki so povsem drugačne od naših. Malo jih bo v primeri z vsemi besedami, ki so v pesmi ali sestavku. Učenci pridejo naposled sami do tega, da je srbohrvaščina za Slovence prav lahka, da je lepa in jedrnata govorica.

Učitelj bo vedel tudi kaj povedati o sloviti lepoti srbskih narodnih pesmi v zvezi z Goethejem in Herderjem, ki sta se učila srbohrvaščine, da bi doživljala svežo prelest srbske nacionalne poezije. Končno se pogovoriš z učenci tudi o praktični vrednosti jezikovnega znanja sploh, a tega še posebej glede na skupno bivanje treh bratov v isti hiši.

Precej težave bo z novimi knjigami. Novosti pa je treba v višji narodni šoli. Izdatno naj tu priskoči v pomoč domača občina. Zelo dober učni pripomoček je »Druga srbska ali hrvatska čitanka«, drugi del, peti tisk. Dokler se ne uredi zadeva s knjigami, imej pripravljenega kaj drugega, predvsem srbske narodne pesmi.

Nove knjige zbude v dovzetni mladini radost. Pričnemo čitati zanimive stvari: Jugoslovensko kolo, Jedinac, Počast ženama, Smrt majke Jugovića, Ruski čovek, Kozacki konj, Cele kula itd.

Pri izbiranju berilnih sestavkov imam v vidu delovne enote, ki jim mora biti krona na vsak način državljanska vzgoja in vzgoja v slovanskem pravcu.

Koliko radosti vzbudi precej izpočetka pesem »Jugoslovensko kolo«. Kar kosajo se, kdo bo čital, takoj jo znajo na pamet. Potem gredo pa še k zemljevidu Jugoslavije, tam pripovedujejo pesem in kažejo zraven dele naše države, ki nosijo v tej čudoviti proski pesmi stara zgodovinska imena.

Starejši učenci se zanimajo tudi za pesnike in pisatelje. Ako jih vprašaš, kaj si mislijo o pesniku Branku Radičeviću, ti bodo nekateri dejali, da je vesel človek, mlad, ki nemara rad pleše tudi sam kolo, da živi v Beogradu ali kje v bogati Mačvi in da pozna Jugoslavijo zelo dobro. — Kako se začudijo, ako jim poveš, da je pesnik umrl že l. 1853! Nato sami ugotove, da je živela Jugoslavija že tedaj v Brankovem srcu. Marsikaj jim boš vedel povedati o mladem, zanosnem in iskrenem pesniku, čigar pesmi so Srbi ponatisnili desetkrat od 1860.—1885. (Glej delo: Jovan Skerlić, »Istorija nove srpske književnosti«.)

Pri telovadbi se učenci primejo za roke in zaplešejo kolo. Zraven citirajo lahko tudi pesem. Crnogorec, Bosanec, Dalmatinec i. dr. čakajo in vstopajo na klic v kolo. Nazadnje je združeno vse skupaj okoli jugoslovenske zastavice.

Nadaljnje delo bi bilo: mnogo pažnje na prizvok, gladko in miselno čitanje, razumevanje — vse v smislu samodelavnosti. Pripovedujejo v slovenščini s svojimi besedami, koliko ozir. kako so razumeli. Nato iščejo povsem drugačne besede od slovenskih in povedo okroglo število njihovo. Te besede slovenimo. Nato pripovedujejo berilni sestavek po svoje v slovenščini, koliko ozir. kako ga razumejo sedaj. Končno slovenijo stavek za stavkom v čitanki, da postane vsakemu vse jasno.

Sedaj bi prišli h govornim vajam v srbohrvaščini: pripovedovanje po vprašanjih in brez vprašanj. Bistvo sestavka poiščemo in ga zapišemo. Uporaba docela drugačnih besedi od slovenskih v govoru.

Iz obravnavanega dobimo teme za napisovanje šolskih nalog in spoznavanje vsaj najvažnejših stvari iz slovnice: zvalnik, dvojina, sklanja samostalnika in pridevnika, aorist, prihodnji čas in tvorba preteklega časa.

Ernest Šušteršič.

Risbe Marjana Ozvalda.

Društvo »Šola in dom« v Ljubljani je 18. in 19. marca t. l. priredilo razstavo risb sedemlečnega Marjana Ozvalda, okrog 500 listov, ki jih je deček izvršil v dobi od svojega poltretjega leta do danes. To sicer ni vse, kar je mali risar izdelal v petih letih, vendar je zajemljivo.

V risbah so reproducirani — če odštejemo nekatere liste, ki so risani po predlogah — doživljaji otrokove prve življenjske dobe, ko skuša upodobiti, kar je zaznal in kar je napravilo nanj močnejši vtis. Tu je solnce, so hiše, so neizogibne pridobitve moderne tehnike, vlak, avtobus, aeroplan, kar otroka posebno privlačuje. Kakor je v tretjem letu vse primitivno narisano, tako se naglo spolnjuje naslednja leta. Z razširjenjem otrokovega obzorja se razširi raznovrstnost sličejev; dom, cerkev, ulica, mestna izložna okna, gledališče, vse se verno projicira na papir, vse zelo zgodaj že v barvah (z barvnimi svinčniki). Izraziti otrokov risarski nagon se kaže že v tem, da mali Marjan riše leto za letom vse, kar doživlja. Ne zadošča mu navadni papir, poskusiti mora tudi, kako se riše na krpo tkanine, kako se barva z akvarelnimi barvami. Akvarel je sicer nasproten otroškemu duševnemu pojmovanju, ker je akvarelna tehnika nasprotna genetiki: otrok ne more razumeti, da se barva najprej v svetlih in nato šele v temnih tonih, pri čemer se puščajo bele ploskve brez barve (luč!), vendar izraža tudi z vodenimi barvami, kar hoče izraziti. Prav tako se mu posreči lepljenje z barvnimi papirji. Skratka, tehnika ga ne ovira, ga ne ustavlja, risar jo premaguje in kaže čut in smisel za barve in njih zvezo.

Pri tem se pokaže velik opazovalni dar, ki je poleg ročne spretnosti najvažnejša zahteva v slikarstvu. Otrok je že zgodaj poskušal svoje moči pri risanju živali. Videl je konje pri delu, ovce na paši, medveda na ulici, velblode, slone pozna z jasic. Ko jih je prvič risal pred leti, je šlo trdo. Zdaj riše tako, da skuša najti značilnosti: pri slonih okrogle črte, ki se mu zde težavne in ki naj pokažejo okornost živali, pri konjih posebno lego nog ob premikanju, v hoji in v diru, pri ovcah oblike glave in trupla, če jih opazujemo od zgoraj itd. ... Mali risar čuti težkoče, pripoveduje o njih in jih naposled premaga.

Različne risbe se ponavljajo v različni otrokovi starosti. Prav pri takih risbah je najlepše videti velik napredek risarja v opazovanju in v grafičnem izražanju. Čim starejši je, tem popolnejše so risbe, toliko več izdelanih podrobnosti imajo. Znano je, da ni otroku nikaka snov tako težka, da se je ne bi lotil, da bi pred njo omagal. Vendar je veliko vprašanje, kako izrazi misel: predmeti so razvrščeni naokrog, kjerkoli je zanje prostora — vsak pojem je celota zase. Pri risbah Marjana Ozvalda je bilo mogoče opazovati skupine, kjer so predmeti razvrščeni spredaj in v ozadju, torej na način, kakor ga pri otroških risbah ne najdemo. Mali risar gre svojo pot sam, a kar najbolj iznenadi opazovalca, je dejstvo, da se ta pot sklada z razvojno potjo slikarstva. Marjanček ne riše v širino, ampak v globino. S petim letom riše lokomotivo od spredaj in sicer tako, da se vidijo njeni deli v ozadju, kakor presegajo sprednje, riše vlak, ki se vije iz daljše; pot iz šole nariše popolnoma v smislu perspektive: součenci se izgubljajo v ozadje vedno manjši.

Sploh je perspektiva v nekaterih risbah, kar zbuja največje začudenje. Odkod ima otrok v tej starosti razumevanje za pojave, ki so prav za prav razumljivi le tistemu, ki se obenem ukvarja s teoretičnim studijem? Kako je mogoče, da pogodi perspektivo, ki jo je težko zadeti celo po dolgem vežbanju mnogo starejšim risarjem? Znano je, da dela perspektiva otrokom velike težave: ne morejo je razumeti. Pri Marjanu je oko za perspektivo tako odprto, da ga prevara. Ko opazuje sobo, pravi, da je zidar ni prav napravil — črte gredo poševno v očišče! Kvadrati postajajo trapezi, krogi elipse, vzporednice se neke stikajo. Vlak, ki prihaja od daleč, ima vedno manjše vozove; a če se vozovi vidijo tudi od zgoraj, imajo perspektivno pravilne strehe. Stol, ki se vidi tudi

od strani, je narisano tako, kakor bi bil studijski objekt učne ure v perspektivnem risanju. Vse te stvari se v otroški dobi do sedmega leta tudi naučiti ne dajo in dokazujejo, da otrok podzavestno sledi zakonom perspektive, kakor zavestno raziskuje oblike raznih predmetov, kolikor so v zvezi z upodabljanjem.

Kakor je razumevanje perspektive dokaz daru malega risarja, tako izpričuje njegovo darovitost tudi mnogovrstnost risarskih sižejev. Stroji, stavbe, živali, osebe, pokrajina, vse prihaja na vrsto in povsod risarska roka uspe. Otrok mora nekaj povedati. Pride h gledališki predstavi, doma riše igralce, pride k zdravniku, doma poskusi portret njega in njegove pomočnice. Pri tem pokaže razvit spomin za posebnosti in podrobnosti. Ko se vrne s pokopališča, nariše gručo sveč, ki jim je veter upognil plamen. Vse to udejstvovanje je otroku notranja potreba, zato občuti kakor krivico, kadar ga hočejo ovirati pri tem delu. Otrok ima svojo pot, ki jo hodi že leta in ki jo bo bržkone nadaljeval više in više. Zato ta razstava ni bila toliko zvesta priča otroškega duševnega razvoja v zvezi z grafičnim izražanjem doživljenega, kolikor je dokaz razvoja risarskega talenta iz njegovih prvih začetkov v mnogoobetajočo rast.

Psihološko presojanje otroških risb

Danes presojamo otroško risbo s psihološkega vidika drugače nego v prejšnjih dobah. Otroška risba v prvotni obliki je dopuščala marsikatero sklepe glede na otroški spomin. Tu se je dalo natančno ugotoviti, da je otrok risal predmete ter jih risarski opisoval tako, kakor jih je imel v spominu in kako jih je polagoma bolj ali manj točno reproduciral. Zato je veljalo, da so bili tisti otroci najboljši risarji, ki so imeli najboljši spomin. Tudi se je z njihovih risb dalo sklepati na jasnost njihovih predstav. Ker pa je za presojanje današnjih otroških risb odločilna neka druga osnova, namreč ne samo natančna, verna risarska reprodukcija, temveč izraževalna sila in oblikovalna zmožnost, zato moramo iz tega sklepati, da gre tukaj za druge duhovne zmožnosti. Cesto se dogaja, da sicer jako natančni risarji, ki vsako potezo postavijo na pravo mesto, ki torej na zunaj rišejo brezhibno, glede na izraževalno silo in bogastvo odrečejo, medtem ko drugi risarji, ki so kazali pri ostalem risanju le srednje zmožnosti, v tem risanju dosežajo izredne uspehe. Neko svojevrstnost v risanju je bilo pri njih tu in tam že mogoče opazovati. Nenadoma pa so se začeli vidno uveljavljati. V njih se je vzbudila ustvarjalna sila, ki se je začela potem naglo razvijati. Torej ne samo tehnična spretnost je bila dobra, ampak predvsem domišljija, samodelavnost, stvarjalna sila. Otroci, ki so prej vedno veljali za najboljše učence, so bili tako rekoč tudi najboljši risarji v toliko, ker so znali to, kar so si dobro zapomnili, tudi risarski dobro reproducirati. Danes so to posebne nadarjenosti, ki se na ta način uveljavljajo. Lahko pa dosežajo tudi srednje nadarjeni učenci v risanju prav dobre uspehe. Ali to še ni pravo merilo za to, kaj utegne iz takega otroka kdaj postati, kajti često opazujemo, da so otroci v šoli slabo napredovali in vendar so se pozneje razvili v močne, svojevrsne umetnike, prav tako kakor se nekateri učenci, ki so bili v šoli dobri risarji in stvaritelji, da skoraj čudežni otroci, v poznejšem življenju niso obnesli. Torej je psihološko ocenjevanje otroške risbe dostikrat le začasnega pomena, saj taka ocena le dopolnjuje časovno sliko kakega dečka. Navadno se začne otrok šele pozneje razvijati, vsaj pri mnogih otrokih je tako.

Še nekaj primerov k psihološki razjasnitvi tega vprašanja. Včasih se kak otrok odlikuje s tem, da reproducira docela prosto svojevrsne oblike, drugače pa je izredno površen. Sploh ga risanje ne zanima in ne veseli. Gre mu le za to, da risbo čimprej skonača. Če bi kdo ne poznal natančneje tega otroka, bi napačno sodil njegovo delo. Kak drug otrok izraža iste karakteristične risarske oblike prosto, kakor jih tudi jezikovno povsem individualno in prosto oblikuje. Večinoma so seveda tudi drugače dobri risarji spretni v risanju kot izražanju. Ali tu in tam se primeri, da se učenci, ki se sicer ne udeležujejo radi šolskega dela, svojevrsno izražajo v risanju. V njih so dremale sile, ki so sedaj spontano bruhnile na dan, ker so našli neko področje, na katerem se z uspehom lahko udejstvujejo. (F. Zill, Von der Kinderzeichnung zur Stilbildung im Zeichnen.) —en—

Vpliv kulture na prirodne narode

opisuje Alain Gerbault v svoji knjigi »Evangelijski solnca« čisto drugače kot romanopisci. Videl je na svoje oči, kako narodi po raznih otokih v dotiki z Evropci propadajo. Strasti, bolezni, napačna sramežljivost, to so usodni dar bele rase drugim plemenom. Vsaj mladini naj bi bilo v teh vročih predelih dovoljeno, hoditi brez evropske obleke, ki jo duši in mori, ker ji jemlje solnce in zrak. Evropska šola ni za te kraje, morala bi se ozirati na potrebe posameznih otokov. Sport in fizična kultura moreta ohraniti te rase. Proč z alkoholom, proč s Kitajci, ki kot pravi Židje prodajajo ta strup in druge strupe, da dobijo zemlje za svoje nesrečno pleme, ki se tako strašno množi. — Solnce je varuh in rešitelj otočanov.

Dewey o razcepjenosti našega šolstva.

John Dewey, znani ameriški pedagog, označuje v svoji knjigi »The Way out of Educational Confusion« (Pot iz vzgojne zmede) kot glavno napako naše šole nje razcepjenost. Tam pravi, da se govori v šoli o specializaciji, a v resnici se dosega le večja razcepjenost in površnost. V praktičnih predmetih se nudi učenje, ki nima prav nobenih stikov z resnično prakso v trgovini in obrti. Posamezni predmeti si stoje nasproti kot neodvisna kraljestva. Noben predmet se ne briga za to, kar se dogaja v drugem predmetu, medtem ko se v resničnem življenju vse bolj udeležuje vzajemna odvisnost in povezanost predmetov. Življenje ne pozna računstva radi računanja samega, ampak računstvo je vselej sredstvo v doseg kakega smotra. V praksi je fizika ozko spojena z matematiko, v šoli se uči matematika radi matematike same. Tako je tudi pri drugih predmetih. To so kamenčki za mozaik, ki ne dajo skupne slike. Več ko je predmetov v šoli, huje postaja to zlo. To je izvor današnje zamotanosti, današnjega nereda v šoli. — Nereda nas rešijo le nove metode, ki so posnete po življenju. Imenuje jo metodo projektov (n. pr. projekt nove železnice v dolini Krke do Brežic ali kaj sličnega). Pri takem pouku postaja tudi učitelju jasno, da radi neuspeha v enem predmetu še ne smemo obsojati celega človeka.

Pametna beseda.

V nekem »Predlogu nove učne osnove za srednje šole« najdemo tale stavek, v čigar zmisel se je treba kar najbolj poglobiti: »Končno pa se mora učitelj zavedati resnice, da je šola predvsem kraj, kjer se učenec uči in vzgaja, da torej ne sme vznbijati dojma, da je prva skrb šole sojenje — ocenjevanje.«

Poljska

je v preteklem letu zreformirala vse svoje šolstvo, od najvišjih zavodov do zabavišč. Tako so nastale nove učne osnove za srednje šole, učiteljišča, osnovne šole, trgovske šole, zlasti pa tudi za celo vrsto obrtnih šol, ki bodo gotovo znatno pomagale Poljakom v narodnem gospodarstvu. Svetovni pedagoški listi so reforme pohvalili.

Največja šola za brezposelne.

V Denveru (Colorado) je pred 17 leti ustanovila miss Griffith tako zvano »Opportunity School«, ki bi naj nudila brezposelnim nadaljnjo izobrazbo. Miss Griffith je bila učiteljica v industrialnem Denveru in je pridno posečala starše svojih učencev, iščoč podatkov o sredini, v kateri žive in delajo učenci. Često je našla v rodbinah obup in popolno rezignacijo, ker oče ni imel zaslužka. To jo je napotilo, da je ustanovila šolo za brezposelne, ki bi naj rešila reveže obupanosti in jim dala priliko, da se usposobijo na bolj uspešen boj za obstanek. Tako je nastala l. 1916. »Opportunity School«. Kar v prvem letu je imel zavod 2400 učencev, po osmih letih jih je štel čez 9000 in radi pomanjkanja prostorov jih l. 1931. niso mogli sprejeti 1000. — »Opportunity School« nudi predvsem brezplačen pouk v kaki obrti, ki olajša brezposelnemu iskanje dela; analfabete poučuje v čitanju in pisanju, emigrante v angleškem jeziku, da se morejo potegovati za ameriško državljanstvo. V ta namen se prirejejo čez dan in zvečer tečaji za deklice, dečke in za odrasle, pri čemer je učni načrt tako prožen, da se pri pouku lahko upošteva aktualna naobrazba vseh učencev. Starost učencev se giblje med 13 in 78 leti, po večini pa štejejo učenci 20 do 29 let. — L. 1929./30. so stroški za to šolo znašali milijon mark (25 milijonov dinarjev); od te svote je plačala država 800.000, ostalo so krili dobri ljudje, pa tudi s prodajo v zavodu izdelanih predmetov so se krili vzdrževalni stroški za to šolo. (Päd. Zentralblatt, 1933, 3.)

Izbor obrti.

Trgovska komora v Parizu je uvedla važno novost s tem, da je otvorila v svojih šolah tečaje za obrtniško orientacijo. Tečaji trajajo do treh let. Prvi rok (3—6 mesecev) je namenjen izključno le obrtniški orientaciji. V tem času učenca natančno preizkušajo na ta način, da učenec potuje iz delavnice v delavnico in se orientira v raznih obrtih. Tako se dožene, katera obrt se učenca najbolj prilega. V drugem roku se učenec ne uči le enega rokodelstva, ampak cele skupine rokodelstev, medtem ko se v tretjem roku popolnoma posveti le svojemu izbranemu poslu. (Bull. BDE, 1933, 3.)

Izdutki za šolstvo.

Leta 1932.—1933. so izdali od svojega letnega proračuna za šolstvo:

Holandska	27'9%
Vaud (Švica)	23'6%
Zeneva	23 %
Basel	21'1%
Danska	20'6%
Curih	19'6%
Estonska	18'5%
Nemčija	18 %
Irska	17'2%
Švedska	17'2%
Island	17 %
Bern	16'3%
Lotiška	16'2%
Finska	15'6%
Norveška	14'6%
Poljska	14'2%
Litva	14 %
Madžarska	13'2%
Albanija	12 %
Bolgarija	11'5%
Češkoslovaška	10'8%
Rumunija	10'6%
Luksemburg	9'9%
Portugalska	8'8%
Belgija	8'3%
Grčija	7'5%
Francija	6'6%
Jugoslavija	6'5%
Spanija	6'5%
Italija	5 %
Avstrija	3'8%
Turčija	3'5%
Rusija	3 %

(Bulletin d. B. I. d' E. 1933, št. 29.)

Centralna pedagoška knjižnica v Brnu

ima 7.404 knjige v 10.643 zvezkih. Dostopna je članom za letnih 5 Kč. Pri prvem izposojilu je treba potrdila in jamstva šolskega vodstva. Za vsako knjigo je treba plačati v prvem mesecu 20, v nadaljnjih mesecih po 40 h izposojnine. Knjige se dobijo tudi po pošti, seveda na izposojevalčeve stroške. (Věstník.)

Šola za mednarodni študij v Zenevi

je bila ustanovljena l. 1924. Že l. 1831. je imela 150 učencev iz vseh držav sveta. Sprejemajo se le učenci, ki znajo dovolj francoščine in angleščine, da se morejo udeleževati debat. Šola namreč ni zavod v navadnem pomenu besede, ampak bolj združevališče mladih inteligentov, ki drug drugega seznanjajo s svojim narodom in svojo domovino. To se vrši v krožkih po 10 slušateljev pod vodstvom učitelja. Dijaki se tu seznanjajo med seboj in dobivajo podatke o zgodovini, o gospodarstvu in o kulturi kake države iz avtentičnih virov. Razumevanje pripravlja strpnost in uničuje šovinizem. Šolo podpira list »Comprendre«, kar pomeni »razumeti«.

Sola traja le po 8 tednov na leto (julij in avgust). (Věstník, 1934, 44.)

Nova podlaga za risanje.

Profesor St. Svoboda v Ustju ob L. je izumil novo podlago za risanje. Imenuje jo »Norma«. To je močna, neušibljiva kot steklo gladka deska iz materiala, ki ga ni moči razbiti, in sicer meri 30 × 21 cm. Ta deska se vtisne z naloženim risalnim papirjem v kovinast okvir. Vložena je v trdo mapo, kjer je prostora dovolj za rezervne liste itd. Ako bi bilo treba večje deske, se s posebnimi pripravami pritrdi še ena deska. (Češkosl. kresliř 1933, 15.)

Prebitek učiteljstva

grozi tudi Angliji in bi še do l. 1937. občutno narasel. Da se to ne zgodi, so že v tekočem letu znižali število kandidatov v učiteljskih za 10%. Letos v jeseni se mora število tistih, ki bodo sprejeti v učiteljska, zopet znižati za 8%. Le za učitelje deški ročnih del in za učiteljice gospodinjstva ni nobenih omejitev. (Times Ed. S. 1933, 252.)

Petletka osnovnih šol na Ruskem.

Ker so v Rusiji uvedli obvezno osnovno šolo, primanjkuje šolskih zgradb. Da se ta nedostatek odpravi, so postavili petleten gradbeni načrt. Do leta 1937. morajo stati vse šole, stare pa je treba dotlej popraviti. Nove šolske zgradbe morajo imeti delavnice, kabinete, laboratorije, obednice, gled. dvorano, letno igrališče, poizkusno polje, radio, kino, potrebna učila in knjižnice. Za enega učenca je treba 5'83 m³ zraka v mestu, 4'63 m³ na kmetih, v višjih šolah 9'17 m³. Njiva ne sme biti dalje kot 5—10 km od šole. Letos bodo nastale vzorne šole po vseh večjih krajih, navadne šole pa v vseh obrtnih krajih, druge šole pridejo pozneje na vrsto. Denar za realizacijo tega načrta priskrbe baje gospodarstvene organizacije, društva, občine in država. (Všeolščje obučenie, 1932.)

Šolska reforma na Japonskem.

Japan je podaljšal osnovno šolo od 6 let na 8 let. Število učencev v razredu ne sme presegati 50. Učivo se urejuje po krajevnih potrebah. Učbenike potrjuje posebna komisija ob sodelovanju krajevnih oblasti. Pouk se mora ozirati zlasti na praktično uporabljivost učiva in na krajevne razmere. Paziti je treba na razvoj značaja. Pospešuje naj se izdelava poučnih filmov za osnovne šole. (Przegled Ped. 1933, 225.)

Učiteljski raj v Ameriki.

Mesto Detroit je radi finačne krize lani podaljšalo glavne počitnice za štiri tedne in odpovedalo vsem začasnim učiteljem službo, da je prihranilo 2,130.000 dol. (Schweitzer Erz. R. 1933, 21.)

KNJIGE, ČASOPISI IN UČILA

Dr. Josip Jeraj: Naša vas. Ljubljana 1933. Slovenska šolska Matica, Str. 204.

(Konec.)

II.

Malo je književnih del, ki bi v zadnjem času na slovanskem jugu bila toliko narodnega in sociološkega pomena, kakor je knjiga prof. dr. Jeraja »Naša vas«. Sam pisec imenuje to svoje delo »oris vede o vasi«. Glede na dejstvo, da je to delo res le »oris« in to prvi »oris« te vrste, ga je treba v celoti oceniti po vseh njegovih dobrih, pa tudi še nepopolnih straneh.

Tudi mi bomo zavzemali za pravec ter prikazali to delo tako, da ga bomo pretresali v glavnem s socialne in ekonomske strani.

Mi vsi — enako mestni kakor tudi kmetijski ljudje — se ponasamo na svojih javnih shodih, da smo agrarno-kmetijska država. Pa vendar, koliko jih je med nami, ki ne samo da sploh ne poznajo duše, življenja in dela tega svojega kmetijskega naroda, nego gledajo celo z nekim prezirom na vse ono, kar je prišlo iz vasi...¹

Kmetovo tradicijo gleda z budnim očesom že marsikateri delavec, zaverovan v marksistično ideologijo, ker smatra tisti plemenski in zakoreninjeni kmetijski konzervativizem in kmetisko delo kot oviro za realizacijo svoje proletarske kulture. — Vasi se boji kakor kakšne kazni tudi tisti mali uradnik, pa tudi marsikateri naš intelektualec, ki bi po svojem poklicu moral biti najjačši prosvetar vaše kulture. A koliko je ta 4. zv. vaška inteligenca in polinteligenca tudi prisiljena, da živi na vasi, nima ona nikake izgrajene zavesti, da bi sodelovala pri povzdigi kmetijske kulture, da bi sodelovala pri kmetijski prosveti in pri tem, da bi dvignila gospodarski in socialni kmetijski nivo. — Zal je gotovo edina zasluga te inteligence, da presaja v vas svojo površno »mestno kulturo« in da v strahu, da se ne pokmeti, dela načrte, kako bi mogla čimprej pobegniti v kakšen trg, a iz tega v kako mesto. Dejstvo je: iz vasi beži naša vaška inteligenca kakor iz kakšne kaznilnice!...

Ni potem čudno, da marsikateri naš kmet tudi sam misli, da je njegov poklic najnesrečnejši in zadnji v človeški družbi, a rodna gruda, ki mora na njej živeti, prokleta, a ne blagoslovljena, zato teži za tem, da tudi on čimprej pobegne v mesto in postane tam karkoli — zadnji sluga in pravi proletarec.

Med kmetom in meščanom se odpira razen tega dnevno vedno večji prepad, ker se ustvarjata dve nasprotni miselnosti. Tudi na-

staja nasprotje med realnim pojmovanjem o vasi in kmetiskem delu pri večini prebivalstva in med ono idealno ljubeznijo in spoznanjo te vasi in vaščana, s katero bi morali biti vsi prežeti.

Nimamo tukaj namena, da navedemo vse razloge tega nasprotja med zdravo miselnostjo še mnogih naših meščanov in med pokvarjeno miselnostjo večine naših meščanov. Cela Jerajeva knjiga nam jasno kaže kontrast med vasjo in mestom — paralelo med dvema nasprotnima značajema, ki se ustvarjata s šolo, z vzgojo, okoljem, pa tudi s samim delom na vasi in v mestu. Jerajevo delo z reflektorjem in s podrobno analizo osvetljuje na eni strani tradicionalno vaško kulturo, a na drugi lažno in umetno mestno kulturo, ta dva nasprotna tabora, dve nasprotni duši, ki se oblikujeta že pri deci in mladostnikih pa vse do odraslih moži.

Analiza Jerajeva se drži v glavnem statične, a ne dinamične metode. Prikazuje nam v treh poglavjih vaško kulturo, vaško sociologijo in vaško psihologijo, da potem z eno dinamično potezo — z vaško pedagogiko — prikaže prosvetno-vzgojne temelje vsega kmetijskega življenja.

V statični analizi se je pokazal Jeraj kot globok psiholog in kot iskren oboževatelj plemenite kmetijske duše, prikazujoč sicer v glavnem edino glavne tipe slovenskega kmeta. Vendar vsi v njegovi knjigi opisani tipi v marsičem sličejo tipom tudi ostalih naših jugoslovenskih kmetov. Njegovo opisovanje slovenske vasi je mestoma prava umetnina, ker nam v živih barvah, s krepko besedo, z ljubko melodijo in s skladno rimo riše in opeva vas, kakor je niti naši umetniki in pesniki niso znali prikazati. Zato se nam zdi, ko prebiramo in se poglobljamo v »Našo vas«, kakor da se nam odgrinjajo zavese najlepših slik iz vasi, ki nas je morebiti že tolikokrat pot peljala mimo njih in ki smo jih gledali, pa jih nismo s svojimi duševnimi očmi nikoli opazili in prav spoznali. Šele po Jerajevi knjigi smo prodrli v bistvo vaške kulture in življenja na kmetih, ki se odigrava v organski prirodi, za razliko od tistega mestnega življenja, ki mu je glavna vsebina: delo z mrtvo materijo. Življenje vasi je ritem, ki ga mesto ne pozna. Zato tudi mestni značaji niso tisti značaji, ki jih ustvarja stoletna kmetijska tradicija in prečišča vera pradedov.

Po pravici se lahko trdi, da je kmetijska kultura tudi bistvena vsebina vse narodne kulture, medtem ko je mestna kultura redno ali internacionalni ali le slabši surogat prave nacionalne kulture. Zato ima vsak narod svojo zdravo stanovsko-kmetisko kulturo, čeprav bi ona v zdravih razmerah morala biti le del narodne celote. Zato je največje važnosti, da se ta avtohtona narodna kultura čuva, neguje in pospešuje kot največja narodna svetinja.

¹ Zato se nam zdi, da je enostranski rečeno: »Vsi cenijo kmečko prosveto in kulturo, le današnji kmet se je sramuje«, stran 162.)

To pravilni sodbi Jerajevi je najjačja opora prav tej kmetijski kulturi živa vera v Boga in posmrtno življenje, ki izvira pri kmetu iz samega dela v božji prirodi. Zato metafizično pojmovanje pri kmetu ni umetno, ni prehodno, ni sentimentalno in bojazljivo, tudi ni naučeno iz knjig, temveč je globoko in stvarno, kakor je stvarno vse kmetovo delo v zajednici z metafizičnimi silami božje prirode. Odtod tudi prihaja, da je kmet globoko religiozen, čeludi ni dogmatik. Sramota je na vasi, ne verovati v Boga, a v ponos je kmetijski družini življenje z Bogom, s cerkvijo, z molitvijo.

Značilno je za kmetsko vero v Boga kakor za vse ostalo pojmovanje, da je kolektivno — za razliko od mesta, kjer je vse duševno življenje in delo individualno. Res je, da to kolektivno prepričanje vsebuje tudi slabe strani. Čim se namreč kmetijski mladostnik ali kmetisko dekle, ali tudi odrasli mož iztrga iz kolektivnosti, zlasti iz kolektivne morale, ter preide v mesto in individualno življenje, prestane zanj tista kolektivna opora (okolje, družina, sovaščani); človek, ki nima individualne duševne izgradnje, se polagoma izgubi v individualističnem mestnem življenju. Samo na ta način nam je možno razumeti ono veliko moralno propadanje, zlasti pri ženski mladini¹ ki zabrede v mestih, iztrgana iz visoke kolektivne morale svoje rodbine, dostikrat v najhujše individualne kaluže.

Jeraj v svojem sistemu prikazuje tudi neke druge posebnosti kmetijske kulture v gospodarstvu, umetnosti in izobrazbi. Ko pa prikazuje sociologijo vasi, riše kmetisko družino, sosodstvo, občino itd. (str. 66. do 94.). Podrobno je obdelana psihologija vasi z vsemi vrednotami, izgrajenimi iz kmetove duševnosti. Zlasti je nazorno prikazan duševni razvoj kmetijskega otroka in mladostnika v odnosu do mestnega otroka in mladostnika.

Ta piščeva opazovanja niso samo resnična, nego tudi prav nazorna, saj na vsaki strani srečavamo misli kot kažipot k dobremu ter k izviru kmetijskih napak in slabosti. Glede na šolsko izobrazbo pravilno trdi Jeraj: »Ako kmečka mladina sovraži šolo, je čisto kriva šola sama. Ne zna se vsekdar pravilno približati kmečki miselnosti. Našo šolo marsikje hudo kazi meščanski značaj. Kmečka mladina pa instinktivno mrzi tuje blago ter rezko odklanja neprilodno mestno civilizacijo (str. 138.).

Vobče, v koliko je dr. Jeraj podal dovolj verno analizo vasi v prvih treh poglavjih, se istodobno pojavljajo njeni nedostatki.

Slog Jerajev ni dovolj kondenziran ali zgoščen; pojavljajo se nepotrebna ponavljanja ne samo posameznih misli, nego tudi celih rečenic. To morebiti prihaja odtod, ker so poedina poglavja bila izdelana samostojno in v medsebojni neodvisnosti.

Analiza, dasi je deloma tudi preveč razvlečena, n. pr. od str. 117.—150., vendar

ni popolna. Jeraj nam prikazuje v glavnem vas v fazi naturalnega gospodarstva, a tudi tukaj nezadostno. Tako n. pr. premalo govori o južnoslovenski hišni zadrugi, ki baš vsebuje vse visoke etične osnove kmetijske kulture in ohranitve kmetijskega doma nasproti prevelikim razkosavanjem; zadruga je hkratu tudi najboljšo sredstvo za racionalno kmetско gospodarstvo, kakor to ima v programu i sam g. Jeraj (str. 179.—182.). Zato bi prav za prav hišna zadruga po svoji pravni ureditvi morala postati obvezna in edinstvena pravna oblika za premoženjsko in socialno ureditev vseh kmetijskih domov na našem slovenskem jugu — slično, kakor je to v Nemčiji nedavno zakonski izvedeno po sistemu germanskega prava »Anerbenrecht«.

Jeraj enako slabo predočuje sodobno gospodarsko in socialno strukturo vasi, razvito po tehniki in modernih prometnih in tržnih sredstvih. Nezadostno je zlasti prikazana struktura vasi po kreditnih, proizvodnih in potrošnih združenjih in potem tudi po prosvetnih, verskih, političnih in karitativnih organizacijah. Zato dostikrat ne vidimo v Jerajevi knjigi »orisa vasi« 20. stoletja, nego edino gledamo one mirne kmetijske družine pod »starimi kmetiskimi strehami«.

Z moderno tehniko se presaja tudi v vasi mehanizacija kmetijskega dela in s tem tudi nehoté mestna miselnost. Tega pojava nikakor ne smemo prezreti. Vas ni in niti ne more biti od mesta hermetično zaprta in popolnoma ločena. Zato nam je samo z realnim gledanjem vasi, kjer se spontano vedno bolj izvaja psihološka nivelacija, najlaže mogoče, postaviti pravilne smernice za evolucijo nove vaške kulture nasproti revolucionarnim strujam, ki gredo za njenim uničenjem.

Jeraj nam ne daje niti jasne slike kmetijskega gospodarstva. Splošno, on je mnogo boljši poznavalec kmetijske duše, a slabjši analitik sodobne kmetijske ekonomije, ki mora prav danes premagati tudi takšne krize, ki povzročajo duševno krizo. Njegove slike iz vasi so preveč romantične, dasi so polne plastike. V Jerajevi vasi je preveč optimizma; avtor gleda na njo po večini samo z lepih strani, a manj z onih nasprotnih, kakor so: vaški egoizem, prepiri, pravdarstva, pijančevanje, ateizem, racionalizem, neomaltualizem, fatalizem, neplodni konservatizem itd. Pogrešno je zaradi tega tudi naziranje, da narodna kmetijska kultura propada samo zaradi tega, ker jo ubijajo mestna zla. Naše vasi imajo tudi lastne molohe (pravil. str. 158. do 162.), ki ugonablajo njeno lastno deco.

Med najboljše dele Jerajeve knjige spada brezpogojno celo poglavje o »vaški pedagogiki«. Ono je ne samo resume vseh

¹ Gl. »posvetilo« na 1. strani Jerajeve knjige spodaj! Op. ur.

prejšnjih poglavij, nego tvori tudi edini pozitivni del tega »orisa«. Poleg odkrite in iskrene kritike našega šolstva in šolskega sistema, kakor je izražena v besedah »Jasno je zato, da je vzgoja sodobne vaške šole zelo napačna, ker vzgaja vaški naraščaj popolnoma neodvisno od vaškega občestva in njegovih prirodnih oblikovalnih sil v neke zmedene individualnosti« (str. 151.), so v tem poglavju načrtane tudi mnoge smernice za povzdigo kmetijske kulture in socialnosti. V celem tem poglavju je Jerajeva intencija, da sodobna kmetiška šola nikakor ne sme biti nekaka intelektualna tvornica kmetijske mladine za mesto in proletarce, nego šola za napredno gospodarsko, etično in socialno delo v sami vasi.

Poleg tukaj izraženih Jerajevih misli o vaški pedagogiki se nam nehotе vsiljuje še neka druga misel: Ali bo sploh sedanjí sistem osnovne šole na vasi sposoben, da nadaljuje in dovrši kulturo vasi, spočeto v kmetiskem družinskem krogu? Ali ne bomo morali v sedanjih razmerah kot država pretežno agrarne pridobitnosti slediti svojemu avtohtonemu šolskemu pravcu — zlasti, kar se tiče nadaljevalnih šol na vasi?...

Ako namreč upoštevamo materialne težkoče naših vasi pri izgradnji in vzdrževanju šol, ako dalje upoštevamo tudi preobsežno periferijo posamezne šolske edinice in poleg tega tudi vse psihološke indispozicije samih vaščanov do njihove šole, moramo priti do zaključka, da bi pri večini osnovnih šol na vasi bilo bolje, da se pouk razdeli na dva tečaja: osnovni za deco od 7.—12. leta narasli, in strokovni za mladostnike in mladenke od 12. do 16. leta starosti.

Osnovni tečaj bi moral trajati kot obvezen pouk edino čez jesenske in pomlanske mesece (od 1. IX. do 1. XI. in od 1. IV. do 1. VIII.) z učnim načrtom: naučiti to deco samo dobro čitati, pisati, računati, poleg tega pa poskrbeti za običajni elementarni verski pouk. — Strokovni tečaj bi moral trajati 4 šolska leta in sicer samo v zimskih mesecih, ko se končajo vsa poljska dela, t. j. od 1. XI. do 1. IV. (O tem bi bila potrebna diskusija, Op. ur.) Ta strokovni štiriletni tečaj, ki bi se naj vršil v istih šolskih prostorih in kjer naj bi poučevali isti učitelji kakor v osnovnem tečaju, bi moral imeti za nalogo, da vzbuja v vaški mladini ne samo ljubezen do prave kmetijske kulture in grude, nego tudi, da mladino strokovno uvaža v kmetijstvo in gospodinjstvo. Po tej poti bomo približali tudi samo kmetijsko šolo vsaki naši tudi najbolj zakotni gorski vasi in ne bomo več kakor do sedaj svojim kmetijskim šolam odtujevali njenih absolviranih učencev od vasi in ustvarjali iz njih polintelektualce za druge mestne poklice.

Brezpogojno pa drži, da bo poleg te reforme naših podeželskih šol potrebna tudi reforma naših učiteljskih. Le-ta bi se morala preurediti tako, da bi sledila njihovim čisto pedagoškim letnikom vsaj še dva kmetijska

letnika na naših čistih kmetijskih šolah. Za pravilno organizacijo nadaljevalnih strokovnih tečajev bi bilo potrebno, da se sedanje naše učiteljstvo za to pripravi deloma iz dobrih učbenikov, a deloma tudi s posečanjem naknadnih skrajšanih učnih tečajev čez počitniške mesece.

S to učno reformo bi se izpopolnila dosedanja vzgojna vrzel za našo vaško mladino baš v najnevarnejši prehodni dobi od 12. do 16. leta starosti, a obenem bi se ustvarila tudi najzdravejša podlaga za bodoče gospodarstvo, socialno, kulturno in politično delovanje na vasi.

Upamo, da bo Jerajovo delo v svojih poznejših izdajah izpopolnilo te in še mnoge druge praktične vrzeli. Dokler pa ne pridemo do dovršeno znanstvenega in praktičnega dela o naši vasi, nam Jerajeva knjiga lahko služi kot najboljši priročnik za znanstveno sistematiko, a obenem kot kazipot do prave narodne kmetijske kulture, ki bi jo razni internacionalizmi radi zatajili kot pridobitev enega naroda, kakor bi tudi razni boljševismi radi stanovski nivelirali vas, da bi na njenih ruševinah ustvarili svojo edinstveno proletarsko kulturo.

Dr. Milan Ivšič.

Op. ur. Gornjo oceno je na našo prošnjo spisal v srbohrvaščini ter nas avtoriziral za slovenski prevod gosp. dr. Milan Ivšič, profesor ekonomsko-komercialne visoke šole v Zagrebu. Uglednemu znanstveniku se uredništvo na tem mestu za njegovo ljubeznivost in pozornost najiskrenejše zahvaljuje.

A. Busemann, *Pädagogische Jugendkunde*, 263 str., M. Diesterweg, Frankfurt a. M., 1931; vez. 9-40 M.

Knjiga obsega razvoj otroka od rojstva do pubertete (vključno). Mladinoslovje prikazati na 263 straneh, se nam zdi v prvem trenutku precej tvegano podjetje. Busemannu se je ta naloga le tako posrečila, da je podal posamezna dejstva v zelo zgosteni obliki in da je hipoteze omejl na najmanjšo mero. Zato pa je podprl svoja izvajanja s številnimi dragocennimi podatki, ki se oslanjajo na najnovejša mladinoslovna izsledovanja. Busemann obravnava vse probleme mladinoslovja v taki obliki, ki daje njegovemu delu pečat praktične priročne knjige za šolo in dom. Baš to, da avtor polaga veliko važnost na fiziološko podlago duševnih pojavov, da svari pred eksperimenti na mladinoslovnem področju, da se toplo zavzema za otroka kot samosvoje bitje (nasproti vrstnikom kakor odraslim), so dragocene poteze njegove knjige. Posebej pa je še treba opozoriti na poglavje o individualnosti. Busemann, ki je znan kot raziskovalec na področju otrokovega okolja, je spisal knjigo, ki lahko služi kot izvrsten uvod v mladinoslovje. Zato jo toplo priporočamo zlasti učiteljskim kandidatom.

Nova knjiga. Anton Skala, poročevalec v ministrstvu prosvete za »defektno« deco, se pravi za tako, ki je v tem ali onem oziru po duhu, zlasti »moralno« manj vredna, je nedavno objavil prav mikavno knjigo z naslovom »Zavodi za vaspitanje dece i mladjih mladoletnika. Sa gledišta savremene kriminalne pedagogike. Beograd. 1934. Izdanje doma mladoletnika.« 99 str. Cena 20 Din. (V cirilici.)

Svrha knjigi je ta, da pokaže, kako se »moralno ogroženi« in pa »moralno izkvarjeni« otrok in mladostnik vzgajata ter obrazujeta po tozadevnih zavodih v Jugoslaviji. Takih zavodov imamo sedaj šestorico, in sicer:

1. Banovinski zavod za vzgojevanje dečkov (otrok in mlajših mladostnikov) v Ponoviču pri Litiji (Dravska banovina). To je najstarejši zavod svoje vrste, ustanovljen že l. 1835. — kot »prisilna delavnica« v Ljubljani. L. 1929. pa ga je banska uprava premestila v Ponoviče. Zavod je zdaj urejen tako, da otroci v njem obiskujejo osnovno šolo, če je niso končali že prej; vsem gojencem pa je dana prilika, da se tukaj izučijo kake obrti: čevljarstva, krojaštva, vrtnarstva ali mizarstva. A poleg tega morajo vsi še opravljati poljedelske posle na velikem ponoviškem posestvu.

2. Državni zavod za vzgojevanje dečkov (otrok in mlajših mladostnikov) v Glini (Savska banovina). Ustanovljen je bil l. 1902., največ po prizadevanju plemenitega borca za »zaščito dece«, prof. Šilovića (kriminalista) v Zagrebu. Tudi ta zavod je izprva bil prisilna delavnica ter je sprejemal gojence samo do 14. l. Sedaj, kot »državno vzgajališče« pa jih sprejema do 18. l. in to take, ki mu jih pošilja mladinsko sodišče. Učijo se raznih obrti, a vrh tega se ukvarjajo i s sadjerejo, vrtnarstvom, čebelarstvom in živinorejo na domačem vrtu in polju (izven Gline).

3. Državni zavod za vzgojevanje deklic in mlajših mladenk v Slavonski Požegi (Savska banovina). Ustanovljen l. 1916. v Vrginmostu, se je l. 1918. preselil v Pahinsko pri Ivancu in l. 1921. v Slavonsko Požego. Prvotno so se deklice tukaj vzgojevale samo v osnovni šoli, od l. 1928. pa ima zavod delavnice za sleherni ženski opravke.

4. Državni zavod za vzgojevanje dečkov v Pahinskem pri Ivancu (Savska banovina). Ustanovljen l. 1925.

5. Državni zavod za vzgojevanje mlajših mladostnikov »Dom mladostnikov« v Beogradu. Ustanovljen l. 1911., a posluje (zavoljo srbsko-bolgarske vojne) šele od l. 1913. Gojenci imajo priložnost, da se usposobijo za razne obrti.

6. Zavod za vzgojevanje dečkov iz ustanove M. K. Amruša pod upravo mesta Zagreb v Klinča Selu blizu Zdenčine (Savska banovina). Osnova ga je l. 1919.

pokojni dr. Milan Amruš, bivši župan zagrebški, ko je v ta namen daroval svoje posestvo v Klinča Selu. Gojenci se pripravljajo za vrtnarstvo, zemljedelstvo in nekatere obrti.

Za umevanje izrazov »otrok« pa »mladostnik« bodi omenjeno, da so po določbi jugoslovanskega kazenskega zakonika iz l. 1929. »otroci« (»deca«) mlada bitja do 14. leta, »mlajši mladostniki« od 14.—17. l., a »starejši mladostniki« od 17.—21. leta.

Anton Skala nam živo, da ne bi mogel bolj (ob mnogoštevilnih, lepo izvršenih in zanimivih ilustracijah), prikazuje ves ustroj v bitju in žitju naših 6 vzgajališč za tako deco in mladostnike, ki so potrebni posebne vzgoje: vzdrževanje, upravo, vsakdanje življenje, vzgojnice, gojence, skrb za njihov telesni in duševni blagor, vzgojna sredstva, oblastveno nadzorstvo, prizadevanje za tiste gojence, ki so zapustili zavod itd.

Mene je ob prebiranju njegove knjige največ mikal osrednji, pedagoški del, hočem reči poglavja o problemih vzgojevanja in obrazovanja take mladine, ki potrebuje svojevrstno skrb in pažno vzgojnika. Avtor knjige omenja v predgovoru, da mu je za kaži-pot pri delu bila znamenita »kriminalna pedagogika«, ki jo je spisal Erich Wulffen. Iz Skalovih besed vsepovsod blagodejno čutiš, da otroku in mladostniku, pri katerem ni vse tako, kakor bi želeli, manjka osobito — ljubezni. A to je tisto, na kar bi jaz rad tukaj še posebe pokazal s prstom. Kajti prav ljubezen je tista skrivnost, brez katere ni mogoče nikogar s pridom vzgajati niti v normalnih okoliščinah.

Zato pa se ves pedagoški confiteor o zapuščenem in ogroženem otroku pa mladostniku da na kratko zajeti v besede: kdor mu hoče res pomagati, ga mora ljubiti. A če ga hoče ljubiti, ga moraš najprej — poznati, razumeti. In sicer od četrto strani, kar tako lepo naglašja Spranger: poznati moraš dedne zarodke, ki jih je prinesel na svet glede na intelektualno in moralno plat svoje duše, dalje starostno stopnjo (bistvo »otroških« in »pubertetnih« let), na kateri se pravkar nahaja, okolje, ki je v njem rasel, in pa, i tega nikar ne prezirajmo, usodo, ki jo je doživel v tej ali oni obliki.

A. Skala nam je s svojo knjigo odkril kos — mlade Jugoslavije. In za to dejanje zasluži toplo pohvalo. K. Ozvald.

Kahl-Buß, Die Technik der Lehrerzeichnung für den Gesamtunterricht, 35 str. in 20 tabel s slikami. F. Hirt, Breslau.

Učiteljeva risba je po novejših nazorih problematične vrednosti in se mora odkloniti, če naj služi le prerinavanju. Upravičena pa je kot ilustracija. Gornja knjiga vsebuje dobra navodila za pridobivanje spretnosti v skiciranju.

Ali že imate potrebna učila?

Preparate in zbirke za prirodopis, tehnološke zbirke, fizikalne aparate, steklovino in kemikalije za pouk iz kemije, zemljevide, stenske slike za vse predmete, galerijo naših velmož, zbirko slik zgodovinskih osebnosti in še mnogo drugega dobite pri nas.

*Ali že prejimate
brezplačno naše
»Objave«?*

Ako še ne, nam takoj pišite!

Učiteljska tiskarna

Ljubljana
Františkanska 6

Maribor
Tyrševa 44

LEPE KNJIGE,

PRAVE TISKOVINE,

**DOBRE ŠOLSKE IN
PISARNIŠKE POTREBŠČINE**

spadajo v vsako šolo, ki stremi za napredkom in
hoče doseči uspeh.

**ALI STE SE ŽE PRESKRBELE
Z VSEM POTREBNIM?**

Še je čas, naročite hitro po učiteljski stanovski
zadrugi na naslov:

KNJIGARNA

UČITELJSKE TISKARNE

LJUBLJANA
FRANČIŠKANSKA 6

MARIBOR
TYRŠEVA 44